

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Ἐκ διαλέξεως ἐξόχου, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ἐν Παρισίοις ὁ διευθυντὴς τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως κ. Βαγεί, ἀποσπῶμεν τὰ κυριώτατα μέρη, πεπεισμένοι ὅτι θὰ ἀναγνωσθῶσιν ἀπλήστως διὰ τὴν σπουδαιότητα τοῦ θέματος καὶ τὴν βαθύνοιαν καὶ χάριν, μεθ' ἧς ἐπραγματεύθη αὐτὸ ὁ βήτωρ.

Σ. τ. Δ.

Η ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟΝ

Πῶς δυνάμεθα διὰ τοῦ σχολείου νὰ προπαρασκευάσωμεν εἰς τὴν τέχνην τὸν λαόν; Λέγων δὲ τέχνην δὲν ἐννοῶ οὔτε τὴν ποίησιν οὔτε τὸ ἄσμα, ἀλλὰ τὴν ἰχνογραφίαν, τὴν ζωγραφικὴν καὶ τὴν σχεδιογραφίαν.

Πρὸς ἐξεύρεσιν τῶν μέσων ἃς ἐξετάσωμεν πῶς ἔχει ὁ παῖς πρὸς τὴν τέχνην, ὅτε τὸ πρῶτον εἰσέρχεται εἰς τὸ σχολεῖον. Ἐχει ἐν ἑαυτῷ ἔμφυτον κλίσιν καλλιτεχνικὴν;

Ὁ παῖς εἰσερχόμενος εἰς τὸ σχολεῖον περὶ τὸ ἔκτον ἔτος τῆς ἡλικίας του ἀρέσκειται νὰ παρατηρῇ εἰκόνας καὶ νὰ χαράττη διὰ τοῦ μολυβδοσκονοῦλου παραστάσεις οἰκείων τινῶν ἀντικειμένων συνήθως ἀμόρφους καὶ κακοτέχνους. Ἄλλ' εἰ καὶ ἀρέσκειται εἰς τὴν παρατήρησιν εἰκόνων, ὅμως δὲν εἰξεύρει νὰ τὰς παρατηρῇ τὰς βλέπει κακῶς· ὁ παῖς τὰ προσαγόμενα ἐνώπιόν του εἰκονογραφημένα βιβλία τὰ φυλλολογεῖ μόνον καὶ οὐδέποτε σχεδὸν σταματᾷ εἰς ὠρισμένην τινὰ εἰκόνα, ἵνα ἐξετάσῃ αὐτὴν μετὰ προσοχῆς ἐπὶ τινὰ χρόνον. Καὶ τὸ ἐλάττωμα τοῦτο, ἐπειδὴ συνήθως δὲν προνοοῦν τὰ σχολεῖα νὰ τὸ διορθώσουν, μᾶς παρακολουθεῖ καθ' ὅλον μας τὸν βίον. Ὅθεν μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιπολαιότητος καὶ οἱ νέοι καὶ οἱ ὄρμοι ἔτι ἄνδρες παρατηροῦν. Οὐχὶ σπανίως μάλιστα μαθηταὶ προωρισμένοι διὰ τὴν σπουδὴν τῆς καλλιτεχνίας, εἰ καὶ ἀκροῶνται μαθήματα ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς, ὅμως δὲν εἰξεύρουσιν ἀκόμη νὰ παρατηροῦν οὐδ' ἰχνογραφήματα καὶ φωτογραφίας, δὲν δύνανται νὰ εἰπουν ἀκριβῶς τί ταῦτα ἀπεικονίζουν καὶ ἐν γένει λαμβάνουσι γενικὴν τῶν εἰκονιζομένων ἀντίληψιν ὡς οἱ παῖδες.

Τὰ δὲ ἰχνογραφήματα τῶν παιδῶν ἀπέχουσι πολὺ ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ. Πλείστοι ψυχολόγοι μελετήσαντες τὸ ζήτημα τοῦτο ὁμοφώνως ἀποφαινόμενοι ὅτι ὁ παῖς τὸ ἰχνογράφημα, τὸ ὁποῖον κάμνει, δὲν δύνανται νὰ ἀναλύσῃ εἰς τὰ μέρη του. Αἱ ὑπ' αὐτοῦ ἰχνογραφούμεναι παραστάσεις εἶνε συμβολικαί.

Ὅστε, ὅταν ἰχνογραφῇ μορφήν τινα, πολλάκις παραλείπει τὴν ρῖνα ἢ τὸ στόμα ἢ καὶ ἀμφότερα. Παραδόξως ὅμως οὐδέποτε παραλείπει τοὺς

ὀφθαλμούς· εἶνε ἀληθὲς ὅτι πολλάκις ὑποδηλοῖ αὐτοὺς διὰ στιγμῆς τινος, ἀλλ' ὅμως θὰ τοὺς ὑποδηλώσῃ, διότι διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἐκδηλοῦται ἡ ζωὴ ἐν τῇ μορφῇ. Τοῦναντίον δὲ σχεδὸν οὐδέποτε ἐνθυμείται τὰ ὦτα. Τὸ οὖς κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ παιδὸς εἶνε παράρτημα ἐπυσσιῶδες.

Ὁ παῖς δὲν ἔχει καμμίαν ἐννοιαν οὔτε τῆς θέσεως τῶν διαφόρων τοῦ προσώπου μερῶν, οὔτε τῆς θέσεως τῶν μελῶν τοῦ σώματος, οὔτε τοῦ ἀκριβοῦς σχήματός των. Πολλάκις ἰχνογραφῶν ἄνθρωπον τοποθετεῖ τὴν κεφαλὴν του εὐθὺς ἐπὶ τῶν ποδῶν· ἐκεῖ δ' ὅπου προσκολλᾷ τὴν κεφαλὴν, ἐξαρτᾷ δύο προσθέματα ἀπεικονίζοντα τὰς χεῖρας. Ὁ κορμὸς εἰς τὸν παῖδα εἶνε ἀδιάφορος. Οἱ πόδες καὶ αἱ χεῖρες παρέχουσι τὴν κίνησιν, ὡς ὁ ὀφθαλμὸς ἐμπνέει τὴν ζωὴν. Καὶ τὴν περιέργειαν τοῦ παιδὸς διεγείρει ἡ κίνησις καὶ ἡ ζωὴ. Ὁ κορμὸς δὲν ζῆ, δὲν κινεῖται καὶ ἐπομένως ὁ παῖς δὲν ἐνδιαφέρεται περὶ αὐτοῦ.

Καὶ ἄλλη γενικὴ παρατήρησις. Ὁ παῖς ἄρχεται ἰχνογραφῶν πρόσωπα κατενώπιον, ποιῶν ταῦτα στρογγύλα ἢ τετράγωνα. Βραδύτερον ἀποπειράται νὰ ἀπεικονίξῃ ταῦτα καὶ ἐκ πλαγίου καὶ πολλάκις μάλιστα εἰς πρόσωπον ἐκ πλαγίου εἰκονιζόμενον θέτει δύο ὀφθαλμούς· ἐὰν δὲ θέτῃ μόνον ἓνα, σημειῖα αὐτὸν οὕτως ὡς ἐὰν τὸ πρόσωπον ἰχνογραφεῖτο κατενώπιον.

Δύναται λοιπὸν νὰ ἰσχυρισθῇ τις ἐν γένει ὅτι εἰς τὰ ἰχνογραφήματα ὁ παῖς ἐπιδεικνύει καὶ παρατηρητικὴν καὶ ἄλλειψιν παρατηρήσεως. Παρατήρησε π. χ. καλῶς ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει δύο ὀφθαλμούς, δύο πόδας, δύο χεῖρας, ἀλλ' ὅταν ἰχνογραφῇ ἐκ τοῦ φυσικοῦ, ὅταν θέλῃ νὰ κάμῃ τὴν εἰκόνα τοῦ πατρὸς του ἢ τῆς μητρός του καὶ λαμβάνῃ πρὸς τοῦτο τὸ μολυβδοσκονοῦλον ἀνὰ χεῖρας, ἐνεργεῖ μᾶλλον ἢ φαντασία του καὶ ἡ μνήμη του ἢ ἡ παρατήρησις. Ὅθεν, ἐπειδὴ γνωρίζει, ὅτι ὁ πατὴρ του ἔχει δύο ὀφθαλμούς, καὶ ἐὰν ἰχνογραφῇ αὐτὸν ἐκ τοῦ πλαγίου, νομίζει ὅτι ὀφείλει νὰ θέσῃ δύο ὀφθαλμούς. Εἶνε καθήκον υἱικόν.

Λοιπὸν ὁ παῖς δὲν δύναται νὰ ἴδῃ οὔτε μεθ' ἀπλότητος οὔτε μετ' ἀκριβείας. Συγκρούονται ἐν αὐτῷ ἢ ἐκ τῶν αἰσθήσεων πείρα πρὸς τὴν γεννωμένην σκέψιν.

Τί λοιπὸν ὀφείλομεν νὰ πράττωμεν ἐν τῷ σχολεῖῳ, ἵνα ἀναπτύξωμεν ἐν αὐτῷ τὸ καλλιτεχνικὸν αἶσθημα;

Τὸ πρῶτον ὅπερ ὀφείλομεν νὰ διδάξωμεν τὸν παῖδα εἶνε ἡ τάξις. Δὲν ἀγνοῶ ὅτι ἡ γνώμη αὕτη ἀντίκειται εἰς ἄλλας παραδεδεγμένας. Ποιη-

της λ. χ. κλασικός δὲν εἶπεν ὅτι συχνάκις ἡ ἀταξία εἶνε δύναμις τῆς τέχνης καὶ δὲν βλέπομεν ὅτι πολλάκις νέοι καλλιτέχναι μὴ νομίζοντες ἑαυτοὺς ἀρχαίους ἐπιτηδεύονται τὴν ἀταξίαν καὶ εἰς τὴν περιβολὴν των καὶ εἰς πᾶν ὅ,τι τοὺς περιστοχίζει; Ἀλλὰ φρονῶ ὅτι ἀπατῶνται. Ἡ τάξις εἶνε ὁ ἀναγκαῖος τῆς τέχνης ὅρος. Λέγων δὲ τάξιν δὲν ἐννοῶ τὴν κατ' ἐπιφάνειαν τάξιν, τὴν μηχανικὴν. Ἐννοῶ τὴν τάξιν τὴν μεθοδικήν. Θὰ ἐπεθύμουν εὐθὺς ἀπὸ τῆς εἰσόδου τοῦ παιδὸς εἰς τὸ σχολεῖον ὁ διδάσκαλος ἢ ἡ διδασκάλισσα νὰ διδάξωσιν αὐτὸν ὅτι ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς διδασκαλίας ἕκαστος ἀντικείμενον ἔχει τὴν ὀρισμένην του θέσιν καὶ τοιαύτην, οἷα ἀρμόζει εἰς αὐτὸ εἴτε διὰ τὴν χρησιμότητά του εἴτε διὰ τὴν παράστασίν του. Καὶ θὰ ἐπεθύμουν προσέτι νὰ διδάχθῃ ὁ παῖς νὰ ἀναζητῇ τὴν τάξιν ταύτην καὶ νὰ τὴν ἀποκαθιστᾷ ὅταν ταράττεται. Καὶ θὰ ἐπεθύμουν τέλος ὁ διδάσκαλος ἐνίοτε νὰ ταράττῃ τὴν τάξιν ἐν τῇ αἰθούσῃ, ἵνα ἀσκήσῃ ὁ παῖς νὰ τοποθετῇ τὰ ἀντικείμενα εἰς τὴν ἀρμόζουσαν αὐτοῖς τάξιν. Μετὰ ταῦτα θὰ ἐποιούμην λόγον περὶ τῆς τάξεως ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ διὰ πραγματογνωστικῶν μαθημάτων περὶ τῆς τάξεως ἐν τῇ φύσει καὶ περὶ τῶν γενικῶν κανόνων τῆς ζωῆς ἐν τῇ φύσει. Ἡ τοιαύτη τῆς τάξεως ἀντίληψις οὐδὲν τὸ κοινὸν βεβαίως ἔχει πρὸς τὴν κακῶς λεγόμενὴν συμμετρίαν. Πλανῶνται οἱ καλλιτέχναι ἀπὸ τοῦ 17ου αἰῶνος συγχέοντες τὴν μηχανικὴν συμμετρίαν πρὸς τὴν τάξιν. Ἡ τέχνη π. χ. ἡ ἑλληνικὴ ὑπὲρ πάσας τὰς λοιπὰς εἶχε τελείαν ἐννοίαν τῆς τάξεως καὶ τῆς ἀρμονίας καὶ ὅμως οὐδαμῶς ἐφρόντιζε περὶ τῆς ἀπολύτου συμμετρίας. Ἡ ἰαπωνικὴ τέχνη ἀποστρέφεται τὴν συμμετρίαν· οὐδέποτε π. χ. καλλιτέχνης Ἰάπων τοποθετεῖ ἄνθος ἢ κόσμημα ἀκριβῶς ἐν τῷ μέσῳ ἐπιφανείας τινός. Καὶ ὅμως ἡ ἰαπωνικὴ τέχνη δὲν διακρίνεται διὰ τὴν ἀταξίαν τῆς, ὑπαρχούσης τάξεως τελείας εἰς τὰ ἔργα τῆς.

Ἄλλο μέσον πρὸς προπαρασκευὴν τοῦ παιδὸς εἰς τὴν τέχνην εἶνε ἡ διδασκαλία τῆς ἀρμονίας τῶν κινήσεων, γινόμενη κατὰ τὸ μάθημα τῆς γυμναστικής. Ἐνταῦθα δὲν ἐξετάζω τὸ ζήτημα τοῦτο ὑπὸ ὑγιεινῆν ἔποψιν καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἀναπτύξεως τῶν δυνάμεων τοῦ παιδὸς, ἀλλὰ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ καλοῦ, ὅπερ ὑπάρχει ἐν τῇ σπουδῇ τῆς ἀρμονίας τῶν κινήσεων. Ἐννοεῖται ὅτι δὲν πρόκειται περὶ τῆς ἀκροβατικῆς ἐκείνης γυμναστικῆς τῆς ἀναπτυσσοῦσης μέλη τινὰ τοῦ σώματος πρὸς βλάβην τῶν λοιπῶν, ἀλλὰ περὶ τῶν ἀρμονικῶν καὶ ρυθμικῶν κινήσεων, αἱ ὁποῖαι καθιστῶσι τὰ σώματα εὐκαμπτα καὶ παρέχουν εἰς αὐτὰ στάσεις κομψῆς καὶ χαριέσσης. Ὑπάρχουν π. χ. ἀσκήσεις, αἱ ὁποῖαι ἐνδυναμοῦσι τὰ μέλη τοῦ σώματος προσδίδουν χάριν

εἰς τὰς νεανίδας — ὑπὸ τὴν ἀρίστην τῆς λέξεως σημασίαν.

Ἐὰν παραμεληθῇ ἡ τοιαύτη ἀγωγή, αἱ νεανίδες γίνονται φιλάρεσκοι, πλήρεις προσποιήσεως καὶ ἡ συμπεριφορὰ των, τὴν ὅποιαν νομίζουν χαρίεσσαν, εἶνε ἀνοιδῆς. Τοιαῦτα γυμνάσματα θὰ ἐπεθύμουν νὰ διδάσκωνται οὐ μόνον εἰς τὰ παρθεναγωγεῖα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ σχολεῖα τῶν ἀρρένων. Διότι εἶνε ἀναγκαῖον οὐ μόνον αἱ νεανίδες, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄρρενα νὰ ἔχουν εὐκινήσιαν, χάριν τινὰ εἰς τὸ βᾶδιμά των, ἐνῶ συνήθως ἀπὸ τοῦ ὀγδόου μέχρι τοῦ δεκάτου ἔκτου διακρίνει αὐτὰ ἡ ἀδεξιότης καὶ τὸ ἄχαρι. Πέπεισμαι ὅτι, ἐὰν ὁ παῖς ἐθισθῇ νὰ κινή τὰ μέλη του μετὰ τινος εὐτραπέλειας, θὰ παρατηρῇ καὶ εἰς τὰ καλλιτεχνήματα τὴν ἀρμονίαν τῶν κινήσεων, ἣν θὰ αἰσθάνεται, καὶ διὰ τοῦτο ἡ γυμναστικὴ πρέπει νὰ χρησιμεύῃ εἰς τὰ σχολεῖα ὡς μέσον πρὸς μόρφωσιν τῆς καλαισθησίας.

Θὰ ἐπεθύμουν τέλος νὰ ἐθίζεται ὁ παῖς νὰ ἀγαπᾷ καὶ νὰ σέβεται τὴν ζωὴν. Καὶ τοῦτο μὲν ὀφείλει νὰ τὸ κάμῃ διὰ πολλοὺς λόγους καὶ κυρίως διότι ἡ ἐκδηλώσις τῆς ζωῆς εἶνε ἀπαρχίτητος τῆς τέχνης ὅρος. Ὅτι δὲ τοῦτο εἶνε ἀληθές, ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι καὶ περὶ ἀρχιτεκτονικῶν ἐπιμνημείων ὀμιλοῦντες λέγομεν ὅτι τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο εἶνε ψυχρόν, δὲν ἔχει ζωὴν, καὶ ἐκεῖνο εἶνε ζωντανόν. Διὰ τῶν ἐκφράσεων τούτων δηλοῦμεν ὅτι εἰς τὸ πρῶτον μνημεῖον τὰ ξύλα εἶνε κανονικῶς μόνον καὶ εὐρύθμης τοποθετημένα, ἐνῶ εἰς τὸ δεύτερον ὁ καλλιτέχνης ἠδυνήθη νὰ ἐμφυσῆ τὴν ζωὴν, τὴν κίνησιν ἐν τῷ οἰκοδομήματι δι' εὐστόχων τῶν ξύλων συναρμογῶν καὶ διὰ τῆς καταλλήλου φωτιστικίας.

Ἔθεν ἀνάγκη νὰ μάθῃ ὁ παῖς νὰ ἐννοῇ καὶ νὰ ἀγαπᾷ τὴν ζωὴν. Πρὸς τοῦτο λοιπὸν πρέπει νὰ ἀρχίσῃ νὰ ἐξοικειοῦται πρὸς τὰ φυτὰ κυρίως, διότι τὸ φυτὸν εἶνε μικρόν, ὡς ὁ παῖς, καὶ δύναται οὗτος νὰ τὸ παρατηρῇ αὐξανόμενον. Τὸ φυτὸν δὲν ὑπερβαίνει τὴν δύναμιν τῆς ἀντιλήψεως τοῦ παιδὸς καὶ εὐκόλως ὑπεβάλλεται εἰς τὴν παρατήρησίν του. Τὸ φυτὸν θέλγει τὸν παῖδα ἐνεκα τῆς χάριτος, τῆς λεπτότητος, τῆς κομψότητος καὶ τῆς ποικιλίας τοῦ χρωματισμοῦ.

Θὰ ἐπεθύμουν πάντα, εἰ δυνατόν, τὰ σχολεῖα νὰ περιβάλλωνται διὰ κήπου ὃχι μόνον χρησίμου εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν γεωργικῶν μαθημάτων, ἀλλὰ κήπου προωρισμένου πρὸς τέρψιν τῶν ὀφθαλμῶν. Τὸ σχολεῖον δηλ. ἔπρεπε νὰ κεῖται ἐν μέσῳ τῶν ἀνθέων καὶ τῆς χλόης. Θὰ ἐπεθύμουν ἐπίσης ὅπου δυνατόν ἕκαστος μαθητῆς νὰ ἔχῃ τὸν μικρόν του κήπον· ἐν ἐλλείψει δὲ τούτου νὰ ἔχῃ ἔστω καὶ ἐν φυτῶν, εἰς τὸ ὅποιον νὰ ἐνασχολῆται, τὸ ὅποιον νὰ περιποιηθῇ καὶ τὸ ὅποιον τέλος νὰ κατορθώσῃ νὰ ἀγαπᾷ. Οὐ μόνον δὲ οἱ

παῖδες, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐνήλικες αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην νὰ βλέπουν, νὰ περιποιῶνται, νὰ ἀγαποῦν τὰ ἄνθη. Πολλοὶ σοβαροὶ ἄνδρες ἔχουν ἐντὸς ὀχυρίων ἄνθη, εἰς τὸ ἄκρον τοῦ παραθύρου ἢ ἐπὶ τοῦ ἐξώστου, τὰ παρατηροῦν, τὰ παρακολουθοῦν αὐξανόμενα, τὰ περιβάλλουν μὲ φίλτρον σχεδὸν πατρικόν. Τὸν ἔρωτα λοιπὸν τοῦτον πρὸς τὰ φυτὰ πρέπει νὰ ἐμπνέωμεν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδός, διότι εἶνε ἔρωσ πρὸς καλλιτεχνήματα ἔξοχα.

Μετὰ ταῦτα δέ, ὅταν ὁ παῖς θὰ κατανοῆσῃ τὰ θελήγητρα τῆς ζωῆς εἰς τὰ ἄνθη καὶ τὰ φυτὰ, πρέπει νὰ ὑποβοηθῶμεν αὐτὸν νὰ τὴν αἰσθανθῇ καὶ εἰς τὰ ἐντομα καὶ εἰς τὰ ζῶα, καὶ οὕτως ὀλίγον κατ' ὀλίγον θὰ δυνήθῃ νὰ συλλάβῃ τὴν ἰδέαν τοῦ καλοῦ ἐν τῇ φύσει. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ σπεύδῃ, διότι εἶνε παρατηρημένον ὅτι ὁ παῖς δὲν αἰσθάνεται τὸ κάλλος ὠραίου τοπίου ἢ ὠραίας τοποθεσίας.

Περὶ τῆς ἀληθείας ταύτης ἐπίεσθην διὰ τοῦ ἐξῆς ἐπὶ τῶν παιδῶν πειράματος. Περιεπατοῦμεν μετὰ τῶν παιδῶν, ὅτε ἐξεληθόντες ἐκ δάσους τινός καὶ φθάσαντες εἰς τι ὑψωμα εἶδομεν ἐπαφαινόμενον εἰς τὸν ὄριζοντα τὸν ὄγκον τοῦ Λευκοῦ Ὄρους περιβαλλομένου διὰ φωτὸς πορφυροῦ. Τὸ θέαμα ἦτο ἔξοχον. Ἔστην καὶ ἀπεπειράθην νὰ κατορθώσω νὰ αἰσθανθῶσιν οἱ μικροὶ μου σύντροφοι τὸ κάλλος τοῦ τοπίου. Ἀλλὰ μάτην· ἀφροντιστοῦντες περὶ τοῦ Λευκοῦ Ὄρους ἐκάθισαν νὰ γευθῶσι τὰς προμηθείας των, τὰς ὁποίας εἶχον εἰς τὰ θυλάκιά των, συχνάκις ἐπαναλαμβάνοντες ὅτι τὸ γεῦμά των ἐφαίνετο εἰς αὐτοὺς ἡδιστόν. Ὅσα μεγαλοπρεπεστέρα εἶνε τοποθεσία τις τοσοῦτω μᾶλλον ἀδυνατεῖ ὁ παῖς νὰ περιλάβῃ αὐτὴν εἰς τὰ στενά ὄρια τῆς παρατηρήσεώς του. Τούναντίον δὲ βραδύτερον ὁ παῖς εἶνε ἐπιρρεπὴς εἰς τὸ νὰ μεγεθύνῃ τὰ τοπία, εἰς τὰ ὁποῖα διήγαγε τὰ πρῶτα τοῦ βίου του ἔτη. Οἱ ἀνατραπέντες π. χ. εἰς τὴν ἐξοχὴν, ἐπανερχόμενοι εἰς τὸν τόπον τῶν παιδικῶν των χρόνων, δοκιμάζουν ἀναμφισβητήτως τὸ συναίσθημα τοῦτο. Ἐκεῖ ὅπου ἐνόμιζον ὅτι κατέλιπον δάσος πυκνόν, νῦν ἀνευρίσκουν μικρὰν λόχμην, καὶ ὁ χεῖμαρρος, τὰ ρεῖθρα τοῦ ὁποίου ἀνεχάτιζον διὰ προχωμάτων μετὰ κόπων ἀνεγειρομένων, νῦν εἶνε βυάκιον ἐπαρκούν μόνον εἰς τὸ νὰ σβύνη τὴν δίψαν τῶν στρουθίων.

Μετὰ τὴν προπαρασκευὴν λοιπὸν ταύτην πῶς θὰ εἰσελθῶμεν εἰς τὰ ὄρια αὐτῆς ταύτης τῆς τέχνης; Πῶς δηλ. θὰ ἀρχίσωμεν τὴν σπουδὴν τῶν ἔργων, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ ἄνθρωπος ἀπετύπωσε τὰς αἰσθητικὰς του συγκινήσεις;

Τὸ πρῶτον βιβλίον, τὸ ὅποιον θὰ ἔδωκα εἰς τὸν παῖδα, θὰ ἦτο εἰκονογραφημένον μόνον, ἄνευ γραμμῶν. Τὸ βιβλίον τοῦτο θὰ περιεῖχε μικρὰ ἱστορήματα ἀπλοῦστατα, ἐκτεθειμένα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν παιδῶν δι' εἰκόνων εἰς τρεῖς ἢ

τέσσαρας σκηνάς, τὰς ὁποίας ὁ παῖς παρατηρῶν καὶ σπουδάζων θὰ ἀπειρατο νὰ μεταφράσῃ διὰ τοῦ λόγου.

Ἐκ τῆς μεθόδου ταύτης οἱ παῖδες διττῶς ὠφελούνται· πρῶτον ὑποχρεοῦνται νὰ ἀναλύουν τὰς εἰκόνας εἰς τὰ μέρη των καὶ δεύτερον κάμνουν λεκτικὰς ἀσκήσεις. Γινώσκουν δὲ οἱ διδάσκαλοι πόσον δύσκολον εἶνε νὰ ἀναγκάσουν τοὺς παῖδας νὰ ὀμιλοῦν ἐν καιρῷ καὶ ὅτι οἱ παῖδες ὀμιλοῦν πάντοτε ὅταν οἱ διδάσκαλοι δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ ὀμιλοῦν, καὶ σιωποῦν ὅταν οἱ διδάσκαλοι θέλουν νὰ ὀμιλοῦν.

Ἄλλ' ὁμολογητέον ὅτι οἱ διδάσκαλοι καὶ αἱ διδασκάλισσαι δὲν ἔχουν πάντοτε ὑπομονήν. Συχνάκις ὀμιλοῦν αὐταὶ ἀντὶ τῶν μαθητῶν καὶ σπεύδουν νὰ συμπληρώσουν τὴν λέξιν ἢ τὴν φράσιν, τὴν ὅποιαν ἤρχισεν ὁ παῖς.

Νομίζω λοιπὸν ὅτι διὰ πολλοὺς λόγους θὰ εἶνε ὠφελιμώτατον νὰ ἔχουν οἱ παῖδες τὰ προρηθέντα εἰκονογραφημένα βιβλία, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ μὲν διδάσκαλοι θὰ ἠναγκάζοντο νὰ ἀφίνουν τοὺς παῖδας νὰ ὀμιλοῦν, οἱ δὲ παῖδες θὰ προετρέποντο νὰ διηγηθοῦν τὰ προσκύπτοντα εἰς τὴν ὄρασίν των.

Μετὰ ταῦτα, ὅταν θὰ ἔδιδον εἰς τοὺς μαθητὰς βιβλία περιέχοντα γράμματα, π. χ. ἀναγνωστικὰ βιβλία, ἱστορικὰ κλπ., θὰ ἐπεθύμουν τὰ βιβλία ταῦτα νὰ ἦσαν ἐπίσης εἰκονογραφημένα. Γνωρίζω ὅτι καὶ σήμερον τὰ βιβλία ταῦτα περιέχουν συνήθως καὶ εἰκόνας. Ἀλλὰ ποίας εἰκόνας; Οἱ ἐκδόται—καὶ ὁμολογῶ τοῦτο μετὰ λύπης—προκειμένου νὰ εἰκονογραφῆσουν διδακτικὰ βιβλία δὲν ἀποφασίζουσιν συνήθως νὰ δαπανήσουν. Ἀναζητοῦν εἰς τὰς ἀποθήκας των παλαιὰς πλάκας μεταχειρισμένας καὶ διὰ τούτων πάλιν ἐκτυπώνουσιν τὰς εἰκόνας εἰς τὰς νέας των ἐκδόσεις, ἐνῶ τὰ διδακτικὰ βιβλία πρέπει νὰ εἶνε καὶ εὐθηνὰ καὶ μετὰ καλαισθησίας εἰκονογραφημένα. Ὅθεν νομίζω ὅτι οἱ διδάσκαλοι καὶ αἱ διδασκάλισσαι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν τὸ δικαίωμα τῆς ἐκλογῆς τῶν βιβλίων, ἐὰν προσεῖχον περισσότερον εἰς τὰς ὠραίας εἰκόνας, θὰ ἠνάγκαζον τοὺς ἐκδότας νὰ φροντίζουσιν περισσότερον περὶ αὐτῶν. Ἐκδόται τινὲς δημοσιεύουσιν περιοδικὰ, βιβλία λαϊκὰ εἰς τιμὰς μετριωτάτας, καὶ ὅμως τὰ βιβλία ταῦτα εἶνε καὶ τυπωμένα καὶ εἰκονογραφημένα μετὰ μεγίστης καλαισθησίας. Τὴν αὐτὴν πρόνοιαν ὀφείλομεν νὰ δεῖξωμεν καὶ περὶ τῶν διδακτικῶν βιβλίων.

Ἀνάγκη πρὸς τοῦτοις τὰ σχολεῖα νὰ ἔχουν διάκοσμόν τινα. Λέγοντες διάκοσμον δὲν ἐννοοῦμεν ὅτι πρέπει νὰ ἀναρτῶνται εἰκόνας καλλιτεχνικαί, τὰς ὁποίας οἱ παῖδες δὲν δύνανται οὔτε νὰ ἐννοήσουν οὔτε νὰ ἐκτιμήσουν, ἀλλ' ἔργα ἐπίτηδες δι' αὐτοὺς καὶ προσιτὰ εἰς τὴν ἀντίληψίν των. Τὰ ἔργα τῶν συγχρόνων καλλι-

τεχνῶν εἰκονίζοντα εἶτε τὰ ὠραιότερα τῆς χώρας μας τοπία εἶτε ἐξόχους προσωπικότητες, εἰς τὰς ὁποίας ἐνσαρκούται ἡ ἀφοσίωσις, ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ ἀφιλοκέρδεια, δύνανται νὰ χρησιμοποιήσῃ ὡς μέσα καὶ διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς τέχνης καὶ διὰ τὴν ἠθικὴν διδασκαλίαν.

Καὶ οὕτως ἄγει ἡμᾶς ὁ λόγος εἰς τὴν διδασκαλίαν αὐτῆς ταύτης τῆς ἰχνογραφίας.

Αἱ μέθοδοι τῆς διδασκαλίας τῆς ἰχνογραφίας εἶνε δύο καὶ ὅλως ἀντίθετοι πρὸς ἀλλήλας. Οἱ κατὰ τῆς γεωμετρικῆς μεθόδου κεκτημένοι φρονούν ὅτι δὲν πρέπει νὰ δεσμεύεται ἡ παρατήρησις τοῦ παιδὸς ἐντὸς γραμμῶν εὐθειῶν ἢ καμπύλων χαραγμένων μετ' αὐστηρᾶς ἀκριθείας, ἀλλ' ὅτι πρέπει νὰ λαμβάνῃ ὁ παῖς τὴν ἐννοίαν τῶν γραμμῶν τοιούτων ὡς εὐρίσκονται ἐν τῇ φύσει, γραμμῶν δηλ. πλήρων ἐλιγμῶν καὶ ἀνωμαλιῶν. Πρὸς τοῦτο νομίζουν ὅτι πρέπει νὰ προβάλλωνται πρὸς ἰχνογράφειν εἰς τὸν παῖδα εἰκόνες τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς.

Οἱ ἀντιφρονούντες ὑποστηρίζουν ὅτι πρέπει ὁ παῖς νὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τῆς σπουδῆς τῶν γεωμετρικῶν γραμμῶν. Ἡ γεωμετρία, λέγουσιν, εἶνε ἡ βᾶσις τῆς ἰχνογραφίας. Ἡ ἰχνογραφία στηρίζεται ἐπὶ ἀθροίσματος θετικῶν καὶ ἀναλλοιώτων κανόνων, διὰ μέσου τῶν ὁποίων κατορθοῖ τις νὰ ἔχη παραστάσεις τῶν ἀντικειμένων ἀκριβεῖς.

Ὁ παῖς χαράττει πρῶτον γραμμὰς εὐθείας καὶ καμπύλας, μετὰ ταῦτα δὲ προσάγονται ἐνώπιόν του τύποι γεωμετρικοὶ καὶ μετὰ τὰς τρεῖς διαστάσεις. Καὶ μετὰ τὴν προάσκησιν ταύτην προβάλλονται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ παιδὸς γλυπτικά τινα ἔργα, τὰ ὁποῖα θεωροῦνται ὡς τὰ ἀλλάιστα πρότυπα.

Ἐπερίσχυεν ἡ δευτέρα αὕτη μέθοδος ἡ γεωμετρική καὶ δικαίως. Διότι αὕτη εἶνε ἡ εὐκολώτερα καὶ διὰ ταύτης δύναται τις νὰ ἔχη ἀποτελέσματα ἄμεσα καὶ πρακτικά. Εἰς τὰ βιομηχανικά π. χ. κέντρα ὁ παῖς διδάσκει τὴν ἰχνογραφίαν ταύτην θὰ δύναται ταχύτερον νὰ κάμνῃ σχέδια μηχανῶν ἢ ἐργαλείων. Ἄλλὰ φρονούμεν ὅτι καὶ εἰς τὴν μέθοδον ταύτην πρέπει νὰ ἐπενεχθῶσι βελτιώσεις τινὲς καὶ ἰδίως νὰ ἐλαττωθῇ τὸ πρακτικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον διαπνέει αὕτην. Διότι, ἐάν ἐθίσωμεν τὸν παῖδα νὰ βλέπῃ τὴν φύσιν μόνον διὰ μέσου γεωμετρικῶν γραμμῶν, φόβος ὑπάρχει μὴ βραδύτερον θελήσῃ νὰ περιορίσῃ τοὺς φυσικοὺς τύπους εἰς τὴν αὐστηρότητα τῶν γραμμῶν τούτων.

Καὶ μετὰ ταῦτα ὅταν θὰ εἰσελθώμεν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἀνθρωπίνης μορφῆς, ἐάν θελήσωμεν νὰ διδάξωμεν τὸν παῖδα τὴν μορφήν ταύτην ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τύπων τῆς ἀρχαίας γλυπτικῆς, τὰ ἔργα ταῦτα, τὰ τοσοῦτον ἀφ' ἡμῶν μεμακρυσμένα, θὰ ἐννοῶνται εὐκόλως ὑπὸ τῶν ἀγνωστῶν τὴν ἀρχαιότητα;

Τέλος ἐάν ἐθίσωμεν τὸν παῖδα ἐπὶ πολλὸν χρόνον νὰ παρατηρῇ τὰ ἀντικείμενα γυμνωμένα τοῦ τόνου καὶ τῶν χρωμάτων αὐτῶν, δὲν ὑπάρχει κίνδυνος νὰ στρεβλώσωμεν τὴν ἀντίληψιν τοῦ παιδὸς καὶ περὶ αὐτῆς ἐπὶ τῆς φύσεως; Διότι ἐν τῇ φύσει τὰ ἀντικείμενα ἐμφανίζονται εἰς ἡμᾶς μὲ γραμμὰς ταυτοχρόνως καὶ μὲ χρώματα.

Πρὸς ἀποφυγὴν λοιπὸν τῶν κινδύνων τούτων ἐξοχος ἀρχιτέκτων καὶ ἀρχαιολόγος συμβουλευεὶ ἢ σπουδὴ τῶν γεωμετρικῶν γραμμῶν νὰ συνοδεύεται καὶ ὑπὸ τῆς σπουδῆς τῶν ζώντων τύπων τῶν συγγενεστέρων πρὸς τὰς γεωμετρικὰς γραμμὰς. «Ἡ γεωμετρία» λέγει «εὐρίσκεται παντοῦ· εἶνε ἡ μεγάλη κυρίαρχος τῆς φύσεως», ἀλλὰ δὲν ἐμφανίζεται οὐδαμῶς μὲ ὅλην τὴν αὐστηρότητα. Συμβουλευεὶ λοιπὸν, ἵνα, ἀφ' οὗ ὁ παῖς ἰχνογραφήσῃ γραμμὰς εὐθείας καὶ γραμμὰς καμπύλας, λαμβάνῃ ὁ διδάσκαλος φύλλον πλατάνου ἢ δάφνης καὶ διδάσκη αὐτὸν νὰ ἀπεικονίζῃ τοὺς ἐλιγμούς καὶ τὰ διάφορα τοῦ φύλλου μέρη. Τὸ αὐτὸ συμβουλευεὶ νὰ πράττῃ μετὰ ταῦτα ἐπὶ τοῦ ζῴου, ὥστε ὁ παῖς ἐθίζεσθαι νὰ κατανοῇ ἐπὶ τῆς ζωῆς φύσεως τὴν κίνησιν καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν.

Εἶνε ἄξιον σημειώσεως τὸ περιεργον τοῦτο φαινόμενον, ὅτι εἰς χώρας, ὅπου ἡ βιομηχανικὴ ἰχνογραφία εἶνε ἀναγκαία, ἐπιτελέσασα μεγάλας προόδους, ἡ νέα αὕτη μέθοδος ἤρξαστο ὑπερσχύουσα. Οὕτως εἰς τὰ ἀναλυτικὰ προγράμματα σημειοῦται ὅτι ἡ σπουδὴ τῶν γεωμετρικῶν τύπων δέον νὰ συμβαδίζῃ μετὰ τῆς σπουδῆς τῶν ζώντων τύπων.

Ἄλλὰ, θὰ ἐρωτήσῃ τις, τὸ ἔργον εἶνε πληρεσ; Τοῦτο μόνον εἶνε τὸ καθήκον τοῦ σχολείου; Δὲν ὀφείλομεν νὰ ὀδηγῶμεν τοὺς παῖδας εἰς τὰ μουσεῖά μας πρὸς θέαν τῶν ἐν αὐτοῖς ἀριστουργημάτων;

Γνωρίζω ὅτι πολλάκις διδάσκαλοι φιλόπονοι ἐπωφελοῦμενοι ἐκ τῆς ἀργίας τῆς Πέμπτης ἢ τῆς Κυριακῆς ὀδηγοῦν τοὺς μαθητὰς τῶν εἰς μουσεῖα καὶ πινακοθήκας. Πολλὴν περιέργειαν ἔχω νὰ μάθω ποῖα εἶνε αἱ ἐντυπώσεις τῶν ἐκ τῶν ἐπισκέψεων τούτων. Ἐγὼ δὲ σάκις εἶδον μαθητὰς ὀδηγούμενους καθ' ὁμάδας εἰς τὰ μουσεῖα τῆς ζωγραφικῆς ἢ τῆς γλυπτικῆς, πάντοτε ἠσθάνθησαν οἶκτον πρὸς αὐτούς. Διότι περιπλαῦνται ἀνὰ τὰς στοὰς ἐκπεπληγμένοι, ἀγνωστοὶ πού νὰ προσηλώσῃ τὴν προσοχὴν τῶν καὶ ἀδυνατοῦντες νὰ ἐννοήσῃ ἔργα ἀπαιτοῦντα ποιάν τινα μόρφωσιν καὶ καλαισθησίαν ἡκουμένην. Ἐξέρχονται ἐκ τοῦ μουσείου μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς θαμβωμένους, τὸ πνεῦμα κεμηκός, μὴ διατηροῦντες εἰς τὴν μνήμην τῶν ἢ συγκεχυμένων τι κῆμα γραμμῶν καὶ χρωμάτων. Διαυγῶς δὲ μόνον ἀποκομίζουν ἐκ τοῦ μουσείου τὴν

ἀποστροφήν πρὸς αὐτὸ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ μὴ ἐπανέλθουν πλέον.

Λοιπὸν πρέπει νὰ ἀπαγορευθῇ ἡ εἰσοδος εἰς αὐτά; Οὐχί βεβαίως, ἀλλ' εἶνε ἀναγκαῖον νὰ ὀδηγῶνται εἰς αὐτὰ οἱ μαθηταὶ μετὰ πολλῆς περισκεψέως. Π. χ. μετὰ μάθημά τι τῆς ἱστορίας περὶ τοῦ βίου ἐξόχου ἀνδρός, θὰ ὀδηγοῦν τοὺς μαθητὰς εἰς τὸ μουσεῖον διὰ νὰ ἐπιδείξω εἰς αὐτὰ τὴν εἰκόνα ἢ τὸ ἀγαλμα τὸ σχετικὸν πρὸς τὸ μάθημα. Διὰ νὰ φθάσωμεν ὁμῶς πρὸς τοῦτο θὰ διηρχόμεθα ταχέως μίαν ἢ δύο αἰθούσας.

Οὕτω τὸ μουσεῖον θὰ ἔμμενεν εἰς τὴν μνήμην τῶν ὡς τόπος τις θαυμάσιος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου θὰ ἔχουν πολλὰ νὰ ἴδουν· ἡ περιέργειά των θὰ ἐξηγείρετο ἀνευ καμάτου, θὰ ἐπόθουν πάλιν νὰ ἐπανέλθουν, καὶ ὄντως θὰ ἐπανήρχοντο μόνον τῶν καὶ θὰ ἐμάνθον νὰ ἐπισκεπτόνται αὐτὸ προσηκόντως, δηλ. νὰ περιφέρονται ἐπὶ πολὺ ἐντὸς αὐτοῦ καὶ νὰ σταματοῦν πρὸ τῶν τερπόντων αὐτοῦ ἔργων καὶ νὰ εἰσδύουν εἰς αὐτά.

Νομίζω ὅτι ἐπιθυμοῦντες νὰ μυθώσωμεν πολλὰ τὸν παῖδα ἐμπνέομεν εἰς αὐτὸν τὸν κόρον. Ἄνάγκη νὰ ἀφήσωμεν αὐτὸν νὰ ἀνακαλύψῃ πολλὰ μόνος του. Συχνάκις ἐξεγείρει τὴν περιέργειαν τοῦ παιδὸς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀμυδρῶς μόνον εἶδεν. Ἄς σεβώμεθα τὴν περιέργειαν ταύτην καὶ ἄς μάθωμεν νὰ χρησιμοποιώμεν αὕτην.

Ἐπάρχει ἄλλως τε ἐνταῦθα ἄλλο Μουσεῖον μέγα, τὸ ὁποῖον ὑπερβαίνει τὰς διανοητικὰς τοῦ παιδὸς δυνάμεις· δηλ. αὕτη αὕτη ἡ πόλις τὴν ὁποίαν κατοικοῦμεν. Καθ' ὅσον διδάσκετε αὐτοὺς τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος των, δείξατε συγχρόνως τὰ ἱστορικὰ μνημεῖα, τὰ ὁποῖα ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον μένοντα ἀκλόνητα ἐν μέσῳ μεταβολῶν καὶ μεταμορφώσεων διηνεκῶν τῆς πόλεως εἶνε οἱ μάρτυρες τῆς ἱστορίας ταύτης ἐμφανίζοντες ἡμῖν αὐτὴν ζωσαν. Μυθήσατε αὐτοὺς ἐν καιρῷ τὸ μεγαλεῖον καὶ τὸ κάλλος αὐτῶν, οὕτως ὥστε τὰ μέγала τοῦ ἐθνισμοῦ μας γεγονότα νὰ εἶνε συνδεδεμένα εἰς τὴν μνήμην των πρὸς ὀράματα τῆς τέχνης.

Καὶ ἀφοῦ δείξητε εἰς αὐτοὺς τὴν πόλιν, ὀδηγήσατέ τους εἰς τὰ περίχωρα, εἰσαγάγετε τοὺς παῖδας τοὺς διαγαγόντας τὸν βίον των ἐν μέσῳ τεσσάρων τοίχων εἰς τὴν θέαν τῆς ἐξοχῆς ἵνα γνωρίσουν ὅτι ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον δάση, κοιλάδες, λειμῶνες καὶ ὄχι ὁδοὶ μόνον καὶ οἰκία.

Ἀνακεφαλαίων τέλος λέγω ὅτι θὰ ἐπιθύμωμεν νὰ ἐξεγείρωμεν ἐν τῷ παιδίῳ μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ συνέσεως τὴν αἰσθητικὴν του δύναμιν διὰ μέσων ἀναλόγων πρὸς τὴν εὐφυῖαν του καὶ τὴν ἡλικίαν του καὶ νὰ καθοδηγῶμεν αὐτὸ βραδύτερον εἰς αἰσθητικὰς ἀπολαύσεις πλήρεις.

Θὰ ἐπιθύμωμεν, ἐπειδὴ ὁ ἥλιος τοῦ καλοῦ φωτίζει τὸν κόσμον τῶν πνευμάτων καὶ ἐνίοτε σκορπίζει ἢ ἀποθεῖ εἰς τὴν σκιὰν τῶν ἀσχημίας καὶ

τὰς ἀνθρωπίνας ἀνίας εἰσδύων μὲ τὰς ἀκτῖνάς του μέχρι τῆς ἡμετέρας ἀθλιότητος, θὰ ἐπιθύμωμεν λέγω καὶ ὁ λαὸς νὰ ἀπολαύσῃ ὅσον ἔνεστι πλεῖστον τοῦ θάλπου καὶ τοῦ φωτός αὐτοῦ. Τοῦτο δὲν εἶνε οὕτοια, ἀλλ' ἔργον κοινωνικῆς προόδου. Διότι ἡ τέχνη εἶνε σπουδαῖος παράγων κοινωνικῆς προόδου. Διὰ τῶν συγκινήσεων, τὰς ὁποίας αὕτη προκαλεῖ, δύναται νὰ συνδέσῃ τοὺς ἀνθρώπους στενωτέρον εἰς τὰς αὐτὰς ἰδέας καὶ εἰς τὰ αἰσθήματα. Ἡ καλλιτεχνικὴ συγκίνησις εἶνε κυρίως κοινωνική. Ἐπακολούθημα αὐτῆς εἶνε ἡ ἐπέκτασις τοῦ ἀτομικοῦ βίου συγχεομένου μετὰ βίου πλατυτέρου καὶ γενικωτέρου. Ἡ τέχνη, ὑποστηρίζουσα τὰς ἰδέας καὶ τὰ αἰσθήματα, μετὰ τῶν ὁποίων ἐπιθυμοῦμεν νὰ ζυμῶνεται ἡ μέλλουσα κοινωνία, ἰδέας καὶ αἰσθήματα ἠθικῆς, ἐλευθερίας, δικαιοσύνης, εὐσταθείας, ἀγαθότητος, θὰ καταστῇ, χωρὶς νὰ ἀπολέσῃ παντάσῃ τὴν τεχνικὴν τῆς ἀξίαν, ὄργανον κοινωνικῆς ἀνακαινίσεως.

Τὸ κάτωθι κεφάλαιον ἐλήφθη ἀπὸ τὸ ἐσχάτως ἐκδοθὲν ἐν Παρισίοις βιβλίον τοῦ κ. Ἰωάννου Σάββα Πασσᾶ «Τὰ πάθη τῆς ψυχῆς».

ΤΑ ΤΥΧΗΡΑ ΠΑΙΓΝΙΔΙΑ

Τὸ κέρδος ὑπῆρξεν ἀεὶ ἐν τῶν πρωτίστων ἐλατηρίων τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐνεργητικότητος. Ὁ πάνσοφος δημιουργὸς ἔδωκε τῷ λογικῷ ὄντι τάσιν ἰσχυρὰν πρὸς τὸ βελτιοῦν τὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ θέσιν του. Τῆς τάσεως ταύτης ἀπογέννημα εἶναι, ἀναμφιβόλως, ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἀπολαμβάνειν ὅσον ἔνεστιν ἄνωτέρων ἀγαθῶν καί, κατὰ συνέπειαν, ἡ δρασὶς πρὸς ἀπόκτησιν τῶν μέσων, δι' ὧν τὰγαθὰ ἐπιτυγχάνονται. Τὸ χρῆμα εἶναι, οὐδεὶς περὶ τούτων ἀμφιβάλλει, τὸ πρῶτιστον καὶ εὐχρηστότερον μέσον, δι' οὗ δυνάμεθα ν' ἀπολαύσωμεν εὐπραγίας τοσοῦτῳ μᾶλλον τελειότερας ὅσω τὸ χρηματικὸν ποσόν, τὸ ὁποῖον διαθέτομεν, εἶναι μεγαλειότερον. Πρὸς ἀπόκτησιν λοιπὸν χρήματος ὁ ἄνθρωπος ἀγωνίζεται καὶ μοχθεῖ κατὰ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς του. Ὁ δ' εἰς τὸν τοιοῦτον ἀγῶνα ἀποδύμενος, ὁσάκις σέβεται τοὺς κανόνες τῆς ἠθικῆς καὶ τὸν νόμον, ἐξασκεῖ δικαίωμα ἀδιαφιλονίκητον.

Ὁ κερδῶς Ἐρμῆς εἶναι βεβαίως ἡ θεότης ἢ πάσης ἄλλης τυραννικώτερον δεσπόζουσα τῶν θνητῶν. Ὅσάκις οἱ ὑπὸ τὰς θελήσεις αὐτοῦ διατελοῦντες καταβάλλουσι προσπάθειάς καὶ κόπους ἀναλόγους πρὸς τὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα ἐπιδιώκουσιν, ὁσάκις αἱ ἐνέργειαι των, αἱ σκοπὸν τὸ κέρδος ἔχουσιν, ἐκτελοῦνται ἐνόμως, οὐδεὶς δικαιούται νὰ μεμψῆ αὐτῶν τὸ παράπαν. Τὰ κέρδη, δηλαδὴ τὰ πλοῦτη τὰ οὕτω πως κτώμενα, οὐ μόνον οὐδὲν ἔχουσι τὸ ἐπιλήψιμον, ἀλλ'

ἀπ' ἐναντίας εἰς χεῖρας γενναίων ἀνδρῶν συγκεντρώμενα μεγίστων ἀγαθῶν πρόξενά γίνονται.

Ὁ ἄνθρωπος ὅμως ὁ θέλων ν' ἀποκτήσῃ πλοῦτον μέγαν ἐν χρόνῳ βραχεῖ καὶ ἄνευ κόπων ἀναλόγων πρὸς τὸ ποθούμενον τοῦτο ἀγαθόν, ὁ ἐπὶ τῆς φυσικῆς δεξιότητος καὶ τῶν μηχανημάτων τοῦ πνευματοῦ του βασιζόμενος ὅπως ἐπικινδύνους τραπεζιακὰς πράξεις ἐκτελέσῃ ἵνα συσσωρεύσῃ ἀκόπως θησαυρούς, τίθεται εἰς ψευδῆ καὶ ἐπισηφάλη θέσιν. Ἐξἠκολούθῳ τὸ ὀλέθριον τοῦτο σύστημα ἀποκτᾷ ἐν βραχεῖ τὴν ἕξιν τῶν τοῦ ἀνηθικοῦ ἐμπορίου συγκινήσεων, δεσπόζειται ὑπ' αὐτῆς καὶ ἐν τέλει ἐλαττωματίας, δηλαδὴ νοσῶν τὸ πνεῦμα, καθίσταται. Τοῦτο συμβαίνει εἰς πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς ἐν τοῖς χρηματιστηρίοις μετερχομένους τὰς γνωστὰς συναλλαγὰς, τὰς ὁποίας, λίαν ἀκαταλλήλως, ἐμπόριον τῶν χρεωγράφων ὠνόμασαν. Τοῦτο ἐμπόριον δὲν εἶναι ἄλλ' ἀπλῶς τυχερὸν παιγνίδιον.

Ἔχουσι, δὲν τὸ ἀρνοῦμαι, αἱ ἐν τοῖς χρηματιστηρίοις λαμβάνουσαι χώραν κυβευτικὰς πράξεις χαρακτηριστικὰ διαστέλλοντα αὐτὰς τοῦ κοινού χαρτοπαίγνιου. Οἱ ἐν τοῖς ναοῖς ἐκείνοις τοῦ Ἑρμού τὸν πλοῦτον θηρεύοντες εἰσι μεγάλοι τραπεζίται, ἄνδρες εἰδικοί, πείραν ἔχοντες μεγίστην τοῦ κερδοσκοπικοῦ ἔργου τὸ ὅποιον μετέρχονται, ἀκολουθοῦσι πάντοτε εἰς τὰς συναλλαγὰς τῶν ἐνδείξεις τὰς ὁποίας ἀρύονται ἐκ τῆς πολιτικῆς τῶν Κρατῶν καὶ ἐκ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῶν μεγάλων ἀγορῶν, ὡς καὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς ἡμέρας τοῦ κύκλου ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐργάζονται. Ὁ τηλεγράφος ἐξυπηρετεῖ αὐτοὺς θαυμασίως, αἱ δὲ σχέσεις, τὰς ὁποίας ἐν τῷ πολιτικῷ κόσμῳ καὶ ἐν τοῖς ἀνακτοβουλείοις αὐταῖς ἔχουσι, μετὰ βοηθοῦσιν ἵνα ὀρίσωσιν ἐκ τῶν προτέρων μετὰ μεγάλης πιθανότητος τὰς ἐνδεχομένας ὑπερτιμήσεις ἢ ὑποτιμήσεις τῶν χρεωγράφων.

Οἱ τοιοῦτοί εἰσιν ὀλίγιστοι. Διαθέτουσι κολοσσιαῖα κεφάλαια καὶ πιστώσεις ἀναλόγους, δύναται λοιπὸν πολλὰς καὶ διαφόρους συναλλαγὰς ἐν τε τῇ πόλει τῆς διαμονῆς τῶν καὶ ἀλλαχοῦ συγχρόνως νὰ διενεργήσωσιν. Ἀντισταθμίζουσι λοιπὸν διὰ τῶν κερδῶν τῶν προερχομένων ἐκ λίαν ἐπιτυχῶν ἐπιχειρήσεων τὰς ἐξ ἄλλων προερχομένας ζημίας, οὕτω καὶ τὰ κεφάλαιά των ἀθικτα διατηροῦσι καὶ κέρδη σπουδαίότατα ἐγγράφουσι εἰς τὰ βιβλία των. Οἱ γίγαντες οὗτοι τοῦ πλοῦτου διέρχονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰς τῶν χρηματιστηρίων κρίσεις, τὰς ὁποίας κρᾶν ἀποκαλοῦσι, χωρὶς ν' ἀπολέσωσι μέγα μέρος τῆς περιουσίας των, ἐνίοτε δὲ ὠφελούνται ἐκ τῶν φοβερῶν τούτων δυστυχημάτων τῆς ἀνθρωπότητος. Εἰς τὰς τοιαύτας κρίσεις, οἱ μετὰ τοὺς ἐν λόγῳ κολοσσούς ἐρχόμενοι κοῖνοι τραπεζίται ζημιούνται οὐσιωδῶς. Τινὲς διασφύζουσι τὴν ὑπόλη-

ψιν καὶ μέρος τῆς περιουσίας των, ἄλλοι ἀπ' ἐναντίας παντελῶς καταστρέφονται.

Οἱ τῆς τρίτης καὶ τετάρτης τάξεως ἐμποροὶ καὶ ἐμπορίσκοι, οἱ εἰς χρεωγράφων ἀγοραπωλησίας ἀσχολούμενοι, οὐδὲν μέσον ἔχοντες ὅπως προΐδωσι καὶ ἐκτιμήσωσι τὰς μετατροπὰς τῶν τιμῶν, μήτε δυνάμενοι πολλὰς συγχρόνως νὰ ἐπιχειρήσωσι πράξεις ἐπὶ σοβαρῶν πιθανοτήτων στηριζόμενας, μετὰ βραχῶν χρόνον καταστρέφονται σχεδὸν πάντες.

*

Οἱ τῶν χρεωγράφων ἀγοραπωλησίαν μὴ ἔχοντες ὡς εἰδικὸν ἐπάγγελμα εἴτε κεφαλαιούχοι εἰσιν, εἴτε κτηματῖαι, εἴτε ἐπιστήμονες καὶ τεχνῖται, θάττον ἢ βραδύτερον χάνουσι τὰς περιουσίας των, πωλοῦσι καὶ ἀγοράζουσι ἀέρα μὲν, λεγουσιν οἱ ἴδιοι, ἐγὼ δὲ τὸ ἀγοράζομενον ὑπ' αὐτῶν, καπνόν, ὀλεθρον, καταστροφήν ἐμφανῆ καὶ ἄφρευκτον ἀποκαλῶ. Ὁ ἄθρ, τὸν ὁποῖον ἀγοράζουσι καὶ πωλοῦσιν οἱ μικροσκοπικοὶ ἐκείνοι αὐτοσχέδιοι τραπεζίται, εἶναι δηλητηριώδης, εἰσδύει εἰς τοὺς πνευμονὰς των, γεννᾷ μέθην τῆς τοῦ οἴνου διαρκεστέραν, μᾶλλον δ' εἰπεῖν ἀτελεύτητον, πάθος τὸ ὅποιον διὰ τοῦ χρόνου κορυφούται, κατακυριεύει καὶ ἐξαχρεοῖ τὰς συνειδήσεις των.

Οἱ ὑπὸ τοῦ πάθους τούτου κατελιημένοι λησμονοῦσι τέκνα καὶ σύζυγον καὶ τῆς τιμῆς καὶ ὑπολήψεως των αὐτῆς παύουσι κηδόμενοι. Ὁ εἰς τοιαύτην ἠθικὴν κατάστασιν περιελθὼν ἐμπορος δὲν δύναται πλέον νὰ παλαίσῃ κατὰ τοῦ πάθους τῆς χρηματιστικῆς κυβείας. Ὡθεῖται ὑπ' αὐτοῦ ἀκατασχέτως καὶ ὀδεύει πρὸς τὸν ὀλεθρον καὶ τὴν ἀτίμωσιν. Ἀφοῦ ἀπολέσῃ ἐν τοῖς χρηματιστηρίοις τὰ κεφάλαιά του, ὑποθηκεύει καὶ πωλεῖ τὰ κτήματα τὰ ἐξασφαλίζοντα τὸν ἄθρον τῆς οἰκογενείας του. Δὲν διστάζει νὰ ἐκθέσῃ εἰς κίνδυνον ἀναπόφρευκτον τὴν προΐκα τῆς συζύγου του καὶ τέλος, χεῖρι ἀπανθρώπῳ, ἀρπάζει τὰ κοσμήματα τῆς ὀκρουσῆς μητρὸς τῶν τέκνων του καὶ τῶν ὀδυρομένων θυγατέρων του, ἵνα βίβη καὶ ταῦτα ἀσυνειδήτως εἰς τὸ χαῖνον βάρβαρον τοῦ χρηματιστηρίου.

Ταῦτα καὶ μεγάλοι ἠθικολόγοι καὶ ἐξοχῶς μυθιστοριογράφοι καὶ ποιηταὶ ἐν ἔργοις ἀξιολόγοις περιέγραψαν καὶ ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου ζῶντα παρέστησαν καὶ καθ' ἡμέραν ἢ δημοσιογραφία οἰκτεῖρει καὶ στηλιτεύει.

*

Ἐπάρχουσι καὶ τινὰ σπάνια γεγονότα ἄξια μνείας ἰδιαιτέρας: Ἄνδρες θελήσεως ἐκτάκτως ἰσχυρᾶς καὶ μεγάλης νοσημοσύνης ἐπιτυχόντες εἰς τὸ χρηματιστήριον εὐρέθησαν ἐν βραχεῖ κάτοχοι μεγάλων ποσῶν. Οὗτοι, ἔργον ἀρχηγῶν οἰκογενείας εὐσυνειδήτων πράττοντες, ἐξασφαλίζουσι

μέρος τῆς νομίμου περιουσίας των καταθέτοντες αὐτὸ ἀσφαλῶς ἐπ' ὀνόματι τῶν συζύγων καὶ τῶν τέκνων των, οὐδέποτε δὲ φέρουσι χεῖρα κερδοσκοποῦ εἰς τὰς ἱεράς ταύτας παρκαταθήκας. Ἀρκούνται εἰς τὰ ποσά, ἅτινα διὰ τὸ ἐμπόριον των ὤρισαν καὶ τῶν ὁποίων ἢ αὐξήσις ἢ ἐλάττωσις καὶ αὐτὴ ἢ ἀπώλεια δὲν ἐπηρεάζουσι τὴν τύχην τῶν φιλάτων των.

Σπανίζουσι δυστυχῶς οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες. Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ εὐτυχεῖς κερδοσκόποι εἰς μὲν τὴν ἀνιοῦσαν περίερον τῶν ἐπιχειρήσεων των πολλὰ χρηργοῦσι τοῖς φιλάτοις των, πολλὰ ἐξοδεύουσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ, πολλὰ σπαταλοῦσιν ἐκτὸς αὐτῆς ἐπιζόμενοι οὕτως εἰς βίον ἄτακτον καὶ δὴ καὶ ἀκόλαστον. Εὐθύς δ' ὡς ἐπέλθωσιν ἡμέρα ἀποτυχῶν, ἀφαιροῦσι τὰ πρὸς τοὺς οἰκίους δοθέντα, θύουσι καὶ ταῦτα ἐπὶ τοῦ ἀνοσίου βωμοῦ τοῦ πάθους των, καὶ περιέρχονται μετὰ τῆς οἰκογενείας των εἰς πενίαν καὶ ἀπόγειωσιν.

*

Ἄς ἔλθωμεν τώρα εἰς τὸ χαρτοπαίγνιον. Τοῦτο, ὡς πρὸ μικροῦ εἶπον, δὲν διαφέρει οὐσιωδῶς τῶν τυχερῶν παιγνιδίων των εἰς τὰ χρηματιστήρια πιζομένων. Οὐδόλωσ δ' ἀλλάσσει φύσιν εἰς τὰς ἀριστοκρατικὰς οἰκίας, εἰς τὰ τῆς ὑψηλῆς περιωπῆς συνεντευκτήρια τῶν τε πόλεων καὶ τῶν ἰαματικῶν λουτρῶν λαμβάνον χώραν, ἢ διαπραττόμενον εἰς τὰ κοινὰ καφενεῖα μέχρι καὶ τῶν αἰσχρῶν ἐκείνων τραγῶν, εἰς τὰς ὁποίας κατακρημνίζονται τὰ σεσηπτότα μέλη τῆς κοινωνίας ὡς καὶ νέοι καλῶν οἰκογενειῶν. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἤττον διαφθαρέντες περιέρχονται διὰ τῆς εἰς τὰ τοιαῦτα ζοφερὰ ἄντρα φοιτήσεως εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἐξαχρεώσεως.

*

Ὁ χαρτοπαίκτης οὐδὲν ἄλλο ἔχει ἐν τῷ νῷ ἢ τὸ παίζειν. Τὰ πάντα πράττει ὅπως προμηθευθῇ τὰ πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀπαισίων ὀρμῶν τοῦ πάθους του ἀναγκαιοῦντα χρήματα. Ἀφοῦ καταστρέψῃ τὴν περιουσίαν του καὶ σιλήσῃ τὸ ἱερὸν ἄσυλον τῆς οἰκογενείας, καταφεύγει εἰς δάνεια, εἰς πολυειδῆ μηχανεύματα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἤττον ἐπίφορα, ἐν τέλει δὲ καὶ εἰς ἐγκλήμματα, ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς πλαστογραφίας.

Ὁ χαρτοπαίκτης ζῇ ἐντὸς ἀτμοσφαιρας μεγάλης διαφροσύνης τῆς τῶν χρηματιστηρίων. Εἶδομεν ὅτι ἐν τοῖς ναοῖς ἐκείνοις τοῦ Ἑρμού, οὐ μόνον οἱ ἐν αὐτοῖς δεσπόζοντες κολοσσοὶ τοῦ πλοῦτου, ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ συναλλαττόμενοί εἰσιν ἐνήλικες, πείραν ἔχοντες τῶν ἀνθρωπίνων καὶ ἰδῶς τῶν τοῦ χρηματιστηρίου πραγμάτων. Τὸ παρελθὼν αὐτῶν, ἐκτὸς εὐαρίθμων ἐξαίρεσεων, οὐδὲν παρουσιάζει τὸ ἀτιμωτικόν. Ἀπ' ἐναντίας, εἰς τὰ κέντρα τῆς χαρτοπαίκτης ἀπαντα συναθροίζονται πρόσωπα εἰς ἀμφοτέρα τὰ φύλα

ἀνήκοντα, διελθόντα ἐν γένει βίον παραχώδη, πλημμελεῖ, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ἐγκληματικόν.

Ὁ χαρτοπαίκτης εἶναι λοιπὸν καταδικασμένος, ὡς ἐκ τῆς ἀτμοσφαιρας ἐν τῇ ζῆ, οὐ μόνον εἰς ἀπώλειαν περιουσίας ἀναπόφρευκτον, ἀλλὰ καὶ εἰς διαφθορὰν ἡθῶν ἐσχάτην. Τούτων οὕτως ἐχόντων, τὸ τοῦ χαρτοπαίγνιου πάθος δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς ὀλεθριώτατον· αἱ δ' ἐξ αὐτοῦ προερχόμεναι ἀπώλεια καὶ καταστροφὰ ὡς ποῖναι ἐπιβαλλόμεναι ὑπὸ τῆς θείας δικαιοσύνης εἰς τοὺς ἀτιθάσους νεανίας, οὔτινες ὀλιγοῦντες τῶν συμβουλῶν τῶν γονέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων ἐγκαταλείπονται τυφλῶς εἰς τὰς ἐπιθυμίας των καὶ διὰ τῆς ἐξέως κυριεύονται ὑπὸ τοῦ οἰκτροτέρου τῶν παθῶν. Τοῦτο κορυφούται διὰ τοῦ χρόνου, ἐν τῇ ἀνδρικῇ δ' αὐτῶν ἡλικίᾳ ἄγει τοὺς ἄφρονες τούτους πρὸς τὰ δεινὰ, ὅσα ἀτελῶς μόνον ἠδυνήθη νὰ περιγράψω.

Φιλόσοφοι τινες μετὰ πολλῆς τῆς ἐμφράσεως ὑπεστήριξαν γνώμην, κατὰ τὴν ὅποιαν οἱ ἄνθρωποι γεννῶνται ἐμπαθεῖς, ἐγκλειόντες, δηλαδὴ, τὰ σπέρματα τῶν παθῶν ἅτινα ἐκκολάπτονται κατὰ τὰς πρώτας περιόδους τῆς ζωῆς καὶ ἀνδροῦνται μετὰ τοῦ ἀτόμου. Κατ' αὐτούς, ἄνθρωποι τινες γεννῶνται χαρτοπαίκτηι, ὅπως ἄλλοι γεννῶνται ποιηταί. Τὸ πρῶτον μέρος τῆς δοξασίας ταύτης οὐδαμῶς διαφιλονικῶ. Ἡ τῶν ἀνιόντων ἐπίδρασις (atavisme) εἶναι ἀλήθεια παραδεδομένη ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης. Εἶναι ὅμως ἐπίσης ἀποδεδειγμένον ὅτι αἱ κατὰ κληρονομίαν μεταδιδόμεναι διαθέσεις ὡς καὶ αἱ ἀνευ προηγούμενων οἰκογενειακῶν ῥύπων ἐμφανίζονται, εἰσὶ δεκτικαὶ τροποποιήσεως καὶ δὴ καὶ ἀποσβέσεως διὰ θεραπείας ἀρμοζούσης, δι' ἀνατροφῆς δηλαδὴ καταλλήλου ἐγκαίρως πολεμοῦμεναι.

Οἱ φιλόσοφοι καὶ ἐχέφρονες γονεῖς ὁσάκις βλέπουσι παῖδα ὑπερβαλλόντως ἀσμενίζοντα καὶ κατατρίβοντα χρόνον πλειότερον τοῦ συνηθους εἰς τὰ τυχερὰ ἄθρα παιγνίδια τὰ ἐν χρήσει παρὰ τοῖς συνηλικιώταις του, ὁσάκις, ἐπὶ παραδείγματι, παῖς τις προσηλοῦται ἐπὶ τῶν παιγνιοχάρτων καὶ τέρπεται ἐπὶ χρόνον μακρὸν τοποθετῶν αὐτὰ κατὰ διάφορα σχήματα, πρέπει νὰ συγκεντρώωσιν ὅλην των τὴν προσοχὴν, ὅπως ἀκριβῶς διαγνώσῃ τι τὸ κινοῦν τὸν νεαρόν ἐκείνον ἐγκέφαλον. Καὶ ἂν μὲν διδῶσι σικπὸν κέρδους, οἰασθῇποτε φύσεως καὶ ἂν ἢ τοῦτο, νὰ λαμβάνωσιν ἀμέσως μέτρα σύντονα ὅπως ἕτερον δώσωσι διεύθυνσιν εἰς τὴν προώρως ἀναπτυχθεῖσαν αὐτὴν διάθεσιν τοῦ τέκνου των. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν ἡλικίαν ἐκείνην αἱ λογικώτεροι παρατηρήσεις ἀνωφελεῖς ἀποβαίνουσι, διότι ὁ παῖς δὲν δύναται νὰ ἐκτιμήσῃ αὐτάς, ν' ἀπασχολῶσιν αὐτὸν διὰ παιγνιδίων ἄλλης φύσεως, ἔλκυστικῶν καὶ τερπνοτέρων τῶν παιγνιοχάρτων, ἐνδιαφέρον δὲ λίαν ζωηρότερον παρεχόντων.

Τοιουτοτρόπως ή ύλική άφορμή του κακοῦ απομακρύνεται και ό πρώτος κίνδυνος, όν διατρέχουσιν οι παίδες, άποσοβείται. Προϊόντος του χρόνου, οι ένδειξεις της νοσηράς διαθέσεως καθίστανται έναργέστεραι. Όδηγοῦσι κατά συνέπειαν τους γονεῖς και πάντας τους προϊσταμένους εις τήν των παιδων άγωγήν πρός διάγνωσιν του πάθους. Ανάγκη όμως πάντοτε επιτηρήσεως άκοιμήτου, φροντίδων άδιαλείπτων και των σοβαρωτέρων παραινήσεων.

Έναργώς πρέπει να γνωστοποιηται προς τους τοιαύτας διαθέσεις κρύπτοντας παιδας ό κίνδυνος τον όποιον διατρέχουσι. Πάσα δε να λαμβάνηται φροντίς όπως μηθεμίαν εύρίσκη ό πρόσθετος εύκαιριαν και μηδέν μέσον δυνάμενον να προσπορίση αύτω τάς όλεθρίας του χαρτοπαιγνίου τέρψεις.

Θεωρώ τήν δι' αντιπερισπασμού θεραπειαν ταύτην ως τό καταλληλότερον μέσον προς ίσασιν των τοιούτων ψυχικών καταστάσεων: Παιδιαί όσον ένεστι τερπνότεραι, ψυχαγωγήματα ποιήματα, ασκήσεις κοπιώδεις και σπουδαί σοβαράί άλληλοδιαδόχως επιβαλλόμεναι, λυσιτελεῖς αποδείκνυνται. Διά των μέσων τούτων ό εγκεφάλος εις ένασχόλησιν κρατείται διαρκή και κατά συνέπειαν ό θεραπευόμενος απαλλάσσεται αναμνήσεων αναζωογονουσών τήν προς τό παιζειν κλίσιν του.

Η έφαρμογή του συστήματος τούτου επί μακρόν παρατεινόμενη χρόνον μετριάξει και βαθμυδόν εξαφανίζει τάς προς τό χαρτοπαιγνιον τάσεις.

Όσάκις άναγκαία μέτρα δέν ληφθῶσι πρό της εφηβικής ηλικίας, ως και όταν σοβαρά δέν επιτευχθῶσι δι' αυτών άποτελέσματα, καιτοι ελάσσονες μένουσιν έλπίδες θεραπειας, όφείλομεν ούχ ήττον να εξακολουθώμεν τήν έφαρμογήν των μνησθέντων μέσων, ούδέν παραμελοῦντες τό δυνάμενον να προξενήση ίσχυράν έντύπωσιν επί του πνεύματος των πασχόντων και να φωτίση αυτούς περί του ζοφερού μέλλοντος, τό όποιον προετοιμάζουσιν έαυτοῖς.

Εις τήν εφηβικήν ηλικίαν, οι άνώτεροι σπουδαί, οι περί αποκαταστάσεως και συντηρήσεως φροντίδες, ή περί προαγωγής μέριμνα, πάν τό τήν φιλοτιμίαν διυπνίζον και κορυφούν εις μέτρα θεραπευτικά πρόσφορα. Έν άποτυχία τούτων, οι ύπερ του πάσχοντος ένδιαφερόμενοι δέν πρέπει ν' αποθαρρύνωνται ούδὲ να έγκαταλείψωσιν αυτόν εις τήν σκληράν του τύχην: Τα μακρά και επίπονα ταξείδια, οι μετά εξερευνητών περιηγήσεις ανά άγνωστους και άγρίας χώρας δύνανται να προξενήσωσιν αντιπερισπασμόν ίσχυρόν και να σώσωσι τους θεραπευόμενους των συνεπειών του κινδυνωδεστάτου τούτου πάθους.

Ο ΛΑΧΝΟΣ ΤΩΝ 100.000¹

ΔΙΗΓΗΜΑ

Κάτι τι της έλεγεν ότι θα εκέρδιζε, και τό κάτι τι τούτο ήτο πιθανώτερον από όλας τάς πιθανότητες. Είχε προαισθημα.

Και τό έβεβαίωνε με τοιαύτην προφητικήν φλόγα επί των παρειών, με τοιαύτην μεταδοτικήν έμπνευσιν εις τους μαύρους όφθαλμούς της, ώστε ό Αιμίλιος τό παρεδέχετο: καιτοι δε διετήρει επιφύλαξιν τινα, όπως έξωτερικήν, άνέμενε και αυτός άνησυχως...

Μέχρι της ήμέρας της εκκυβεύσεως, ότε αγοράσαντες μετά σπουδής τήν εφημερίδα και συμπλησιάζαντες τάς κεφαλάς, ήρχισαν να διεξέρχωνται τους επιτυχόντας αριθμούς...

Ο ιδικός των όμως δέν ήτο μεταξύ αυτών. — Καλά σου τό είχα είπη, είπεν ό Αιμίλιος. Η Ίουλιέττα έμενεν επίσης άπησοβωμένη. — Μην εκάμαμε λάθος; είπε.

Και επανήρχισε τήν επιθεώρησιν των αριθμών μετά προσοχής. Τίποτε!

Αλλ' ήδη είχαν ανακτήσει τό θάρρος της.

— Είνε τέσσαρες κληρώσεις, τέσσαρες κληρώσεις. Θα επιτύχωμεν 'ς τήν επομένην κληρωσιν. Τρεις μήνας μόνον θα περιμένωμεν. Τα προαισθηματά μου δέν ήμπορούν να με άπατοῦν. Σε βεβαιώ ότι θα κερδήσωμεν.

Όπωςδὴποτε τό επακολουθήσαν γεῦμα ύπήρχε σκυθρωπόν και κατά τό λοιπόν της ήμέρας ελογμάχησαν όλίγον προς άλλήλους, καθ' όλον μάλιστα τον μήνα έμεινε μικρά τις ψυχρότης μεταξύ των. Διότι, χωρίς να τό έννοήση, ή Ίουλία, έν τή μέθρι των όνειρων της, νομίζουσα ότι ήδη ήτο πλούσια και σπεύδουσα να γίνη ευτυχής, είχε διακινδυνεύσει μικράς τινας, ώ πολύ μικράς δαπάνας ύπερ τον προϋπολογισμόν της, αγοράσασα μικρά τινα γλυκίσματα δια τήν τράπεζάν των και ένα λαμοδέτην δια τον Αιμίλιον, όστις είχε άληθώς ανάγκην τοιούτου. Έν πάση περιπτώσει κατά τό τέλος του μηνός θα είχαν δυσχερείας και μετά δυσκολίας θα επλήρωνον τό ένόμιον.

— Να εκέρδιζαμεν τουλάχιστον δέκα χιλιάδας φράγκα! Ελεγε στενάζων ό Αιμίλιος.

Αλλ' ή Ίουλιέττα έβέμενε, σείουσα τους βροστρύχους της κόμης της.

Όχι, έπροτίμα τό ότι δέν εκέρδησαν. Ξτσι είχαν ακόμη τήν έλπίδα να κερδήσουν τάς 100,000, και αυτή ήθελεν 100,000 ή τίποτε.

Έν τοσούτω, παρετήρει ό Αιμίλιος μετά περισκεψείας, εάν εκέρδιζαμεν δέκα χιλιάδας, θα

¹ Ίδε σελ. 6.

ήδυνάμεθα ν' αγοράσωμεν και άλλας όμολογίας και ούτω θα είχαμεν περισσοτέρας πιθανότητας να κερδήσωμεν τάς 100,000.

Αλλ' ή Ίουλιέττα έσκεπτετο διαφορετικά. Η όμολογία εκείνη της θείας Λεκουγέ θα επετύγγανε και ούχι άλλη. Μόνον εις αυτήν είχε πεποιθήσιν.

Τότε συνεφώνησαν να είνε φρόνιμοι του λοιπού: άφου δε ό προϋπολογισμός των ίσοζύγισεν όπως όπως, χάρις εις τήν θυσίαν της Ίουλιέττας να στερηθῆ τον καινουργη πῖλον, όν θα ήγόραζε κατά τήν εποχήν εκείνην, επανεύρον τήν ευθυμίαν των και ήρχισαν εκ νέου να έλπίζουν.

Ζ'

Ός τόσον μία εκ των τέρψεων της Ίουλιέττας ήτο να παρατηρῆ εις τάς προθήκας των έμπορικων τάντικείμενα άτινα θα ήγόραζεν, όταν θα επλούτιζεν. Ωδήγει δε τον Αιμίλιον εις τάς προθήκας των κοσμηματοπωλών, όπου έν ώρολόγιον δι' αυτόν και έν βραχιόλιον δι' αυτήν τους προσείλκεν: εις τάς προθήκας των νεωτερισμών όπου εις τά λαμποκοπούντα υφάσματα εκοπτε δια της φαντασίας εσθήτας θαυμασίας, και εις αυτάς ακόμη τάς προθήκας των εδωδομποπωλών, όπου τα ύπερμεγεθη σαπαργγια και οι εκλεκταί όπωραι εγαργάλιζον ήδονικώς τήν λαίμαργίαν των. Όταν διήρχοντο πρό μεγάλου τινός έστιατορίου με τάς λευκάς τραπέζας, τάς τόσον όρεκτικας με τά κρυστάλλα των, πρό των όποιων Ίσιαντο ύπηρεται με ψιν και βηματισμόν διπλωματών, ή Ίουλιέττα έλεγε:

— Θα έλθωμεν να δειπνήσωμεν εδῶ μια φορά όταν θα κερδήσωμεν.

Έρριπτεν επίσης και μιαν ματιάν εις τά θεατρικά προγράμματα.

— Ω! πῶς ήθελα να ιδῶ αυτό τό δράμα!

Ο δε Αιμίλιος έμενεν εκστατικός πρό των νέων ποδηλατών, και ή στέρησις του ποθητού εκείνου πράγματος, τό όποιον δέν είχε ποτέ σκεφθῆ παρά ως έν μεμακρυσμένῳ όνειρῳ μυθόδους πραγματοποιήσεως, — ή στέρησις αυτη, τώρα ότε ύπήρχε πιθανότης να τό αποκτήσει, τον καθίστα έντελῶς δυστυχῆ.

Τί στεναγμοί τότε δι' όλους τους ώραίους περιπάτους, τους όποιους θα εκαμνεν εις τά περίχωρα των Παρισίων, εις τάς λεωφόρους, των διαβατών απομακρυνόμενων με τό βραχύ του σάλπισμα, ένῶ αυτός θα έφευγεν, ως ίπτάμενος, έντός μικρού νέφους κονιορτού!

Ο πόθος των ταξείδιων επίσης τους κατελάμβανε πρό των άγγελιων με τάς θλασσινάς εικόνας, άτινες εκάλουν εις εκδρομάς με τον σιδηρόδρομον και εις πλοάς επί της κυανής θλάσσης, της άγνωστου και μεμακρυσμένης...

Εις τρόπον ώστε επιστρέφοντες εις τήν κατοικίαν των, εύρισκον τον οίκόν των πολύ στενόν, τό δεῖπνό των πολύ πενιχρόν, τό σιγαρέτον του

ό Αιμίλιος όλιγώτερον ευχάριστον, τήν δύσιν όλιγώτερον μαγικήν ή Ίουλιέττα, άφ' ότου εκείνος μεν άνειροπόλει έν εκ των χονδρών πούρων, τά όποια κοστίζουν ακριβά, εκείνη δε τά μαγικά θεάματα του Μελοδράματος. Η πενία των, ή τόσον ελαφρά μέχρι χθές, ήρχιζε να τους πιέζει.

Ευτυχώς υπελείπετο ακόμη εις μήν μέχρι της δευτέρας κληρώσεως.

Αλλά και άφου έν άνυπομονησία παρήλθεν ό μήν, ή κληρωσις ήλθε και όπως τήν πρώτην φοράν, ό αριθμός των δέν επέτυχε.

Ζ'

Τότε ό Αιμίλιος απεφάνθη ότι δέν ύπήρχε καμμία έλπίς. Αληθώς ελαχίστην είχαν πιθανότητα έν μέσω της πληθύος των άλλων. Η όμολογία των δέν θα εξακυβεύετο ποτέ ή πολύ άργά, όταν θα ήσαν πλέον γέροντες, μη δυνάμενοι να επωφεληθῶσιν: ή εάν επετύγγανέ ποτε, θα εκληρούτο εις τό άρτιον, ότε μόνον 500 φράγκα θα ελάμβανον. Ησαν τρελλοί να όνειροπολουν τό αδύνατον. Ο Αιμίλιος απεφάσισε του λοιπού να μη φροντίζει πλέον περί της όμολογίας, ούτε καν να παρατηρῆ τους επιτυγχάνοντας αριθμούς.

Η Ίουλιέττα συνωφροῦθη. Έλυπειτο δια τήν άποτυχίαν των, αλλά δέν είχεν ακόμη άπελπισθῆ. Δύο κληρώσεις δέν απεδείκνυσον τίποτε. Θα εκέρδιζον έντός του έτους.

— Θα ιδῶς.

Και επειδή ό Αιμίλιος άνεκίνει τους ώμους συρίζων, του είπε:

— Είσαι άνόητος, τό κάτω κάτω. Διατί τάχα δέν θα κερδήσωμεν, όπως κάθε άλλος; Δέν έχομεν περισσοτέρας πιθανότητας, άλλ' έχομεν όπως και οι άλλοι. Κάποιος θα κερδήσει.

Και άνεφερεν εκείνους, οίτινες είχαν ήδη κερδήσει και τους όποιους άνέγραφον οι εφημερίδες. Τήν πρώτην φοράν είχε κερδήσει ένας ύπηρέτης, όστις δια μιας έγινεν άφέντης: έπειτα μία κόρη, ύπαλληλου εις τον Τηλέγραφον, ήτις, όπως αυτόι, είχε μόνον μιαν λαχειοφόρον και τήν είχε μόνον από διαιτίας. Και δέν εκέρδιζον πάντοτε οι πλούσιοι, αλλά και οι πτωχοί.

— Η τύχη δέν είνε τυφλή, όπως τήν λέγουν.

Έν πάση περιπτώσει ό Αιμίλιος εξηκολούθησε να συρίζη, ως πνεύμα ίσχυρόν, τό όποιον τοιαυται σκέψεις δέν κλονίζουσιν.

Τότε ή Ίουλιέττα άνεφερε και πρόσωπα άνήκοντα εις τήν οικογένειάν της, άτινα είχαν κερδήσει, ένα εξαδέλφον της μεταξύ των άλλων, όστις είχε κερδήσει 25,000 φράγκα. Επομένως...

Επί τέλους ό Αιμίλιος ήναγκάσθη ν' αναγνωρίσει ότι ήδύναντο ακόμη να πάρουν 25,000,

ἀλλ' ἦτο ὅλως ἀπίθκον νὰ κερδήσουν 100.000, διὰ τὰ ὁποῖα ἀπηρετιτο ἐξαιρετικὴ τύχη. Τοῦλάχιστον αὐτὸς δὲν ἤθελε πλέον νὰ ὀμιλῇ δι' αὐτὴν, οὔτε νὰ τοῦ ὀμιλοῦν.

Ἡ ἰσχυρογνωμοσύνη αὐτῆ τὸσον ἐθύμωσε τὴν Ἰουλιέτταν, καθ' ὅσον μάλιστα κατὰ βᾶθος ἤρχιζε καὶ αὐτὴ νὰ ἀπελπίζεται, ὥστε ἔσπασε τὴν σαλατιέραν ἐνῶ ἐκόμιζε τὴν σαλάταν.

Ὁ Αἰμίλιος ἐγόγγυσε.

Δὲν ἦτο λόγος αὐτὸς διὰ νὰ σπάζῃ τὰ πιάτα! Διότι ἂν ἠλπίζεν εἰς τὴν προσεχῆ κληρωτικὴν διὰ νὰ τάνανεώσῃ, ἐκινδύνευεν νὰ φάγουν εἰς τὰς παλάμας των, ὡς οἱ ἄγριοι.

— Σὺ εἶσαι ὁ αἴτιος μὲ τὰ κακὰ σου προμηθύνματα, ἀπήντησεν ἡ Ἰουλιέττα.

Καὶ ἤρχισεν νὰ κλαίῃ.

Ὁ δὲ Αἰμίλιος, δυσθυμῶς, τὴν ἀφῆκε νὰ κλαύσῃ καὶ κατεκλίθησαν τὴν ἐσπέραν ἐκείνην θυμωμένοι, στρέφοντες πρὸς ἀλλήλους τὴν βράχιν.

Η'

Τοῦ λοιποῦ ἔπαυσαν νὰ ὀμιλοῦν περὶ τῶν κληρώσεων. Ἡ λαχειοφόρος, ἣν ἐξήγον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διὰ νὰ τὴν παρατηρῶσι, κάτωθεν τοῦ σωροῦ τῶν ἀσπυρορούχων ὅπου τὴν ἔκρυπτον ἐν τῇ ἱματισθήκῃ, ἐφάνη λησιμονηθεῖσα. Ἀλλὰ τὴν ἐνθυμοῦντο ἀδιαλείπτως, πρὸ πάντων ἡ Ἰουλιέττα.

Ὁ πῶθος τὴν καθίστα προληπτικήν. Καὶ ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ νανάφῃ κερὶ εἰς τὴν Παναγίαν, κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς προσεχοῦς κληρώσεως.

Συνεβουλεύθη ὡσαύτως μίαν χαρτομάντισσαν, ἣτις ἐπληρώθη εἰκοσι φράγκα διὰ τοὺς σκοτεινοὺς χαραμοῦς τοῦ φάντε τῆς πίκας. Ἐπὶ τέλους ἐπέισθη ὅτι αἱ πιθανότητες τῆς ἐπιτυχίας θὰ ἠϋξάνον ἐὰν παρίστατο αὐτοπροσώπως εἰς τὴν κληρωτικὴν διὰ νὰ βεβαιωθῇ καὶ ἂν τὰ πράγματα ἐγίνοντο τιμῶς.

Ὁ Αἰμίλιος ὅμως ἦτο ἀληθῶς ἀπηλπισμένος. Καὶ καθίστατο νευρικός. Ἡ ἐλπίς ἐκείνη τοῦ κέρδους τοῦ ἄφινε μίαν μνησικακίαν καὶ μίαν μεγάλην ἐκλυσι τῶν νεύρων. Τὸ γραφεῖον τοῦ ἐγινε μισητὸν καὶ ἔχανε τὴν ὀρεξίν τῆς ἐργασίας. Πολλάκις μετέβη πάρορα καὶ ἐπεπλήχθη, πράγμα τὸ ὁποῖον ἐδέχθη μετὰ πείσματος καὶ ὀξύθυμίας, διότι ἡ ἐλπίς τοῦ πλουτισμοῦ τὸν εἶχε καταστήσῃ εὐθιχτότερον καὶ μᾶλλον ἀναίσθητον εἰς τὸν κίνδυνον νὰ χάσῃ τὴν θέσιν του. Ὁμοιογνωμένως ὅμως τὸ εἶχε βαρεθῆ ἐκεῖνο τὸ κλουβί, ἐσκέπτετο μάλιστα νὰ εὕρῃ ἄλλην θέσιν, ἀλλὰ χωρὶς καὶ νὰ φροντίζῃ. Τώρα ὅτε ἔβλεπε τὴν πενίαν τοῦ ἀθεράπευτον, καθίστατο περιλυσσός διότι δὲν ἦτο πλούσιος. Δὲν ἔπρεπεν ὅλοι νὰ εἶναι πλούσιοι; Καὶ παρετήρει μὲ βλέμμα φθόου τοὺς πλούσιους ἀνθρώπους οὓς συνήντα,

ἐπιδεικνυμένους ἐπὶ ὀχημάτων, ἐνῶ αὐτὸς θὰ ἔμεινε κλεισμένος ἰσοβίως εἰς ἓνα κλουβί νὰ καταγίνεται εἰς ἡλίθια πράγματα. Πολλάκις μάλιστα, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοῇ, παρετήρει μὲ ὄμμα πονηρὸν τὸ χρηματοκιβώτιον τοῦ γραφεῖου, ἐνῶ ἐξ ἄλλου ἡ συνειδήσις του ἐξάνιστατο κατὰ τοιοῦτων ἀλλοκότων τάσεων.

— Μήπως ἀρχίζω νὰ παραφρονῶ; ἐψιθύριζε καθ' ἑαυτόν.

Τὴν ἡμέραν τῆς ἐκκυβύσεως, ἐπιστρέψας διὰ νὰ γευματίσῃ, εὗρε τὴν οἰκίαν κενήν.

Ἡ Ἰουλιέττα εἶχε μεταβῆ εἰς τὴν ἐκκυβύσιν. Ἐκεῖ τοῦλάχιστον θ' ἀπελάμβανε ζωηροτέραν τὴν συγκίνησιν τῆς προσδοκίας, συγκίνησιν σφοδράν, ἣτις τῆς συνέσπασεν ἀμέσως τὸν λάρυγγα, ἐν μέσῳ τοῦ πλήθους, τὸ ὁποῖον ἠγωνία ἐξ ἀνυπομονησίας καὶ δίψης χρυσοῦ, ἐνώπιον μεγάλου καὶ φοβεροῦ τροχοῦ, τροχοῦ ὡς ὁ τῶν βασανιστηρίων, τοῦ τροχοῦ αὐτοῦ τῆς Τύχης, ὅστις ἐμελλε νὰ στραφῇ ἐνώπιόν της. Ὁ κόσμος ἐκεῖνος ἀπετελεῖτο ἀπὸ γριάς μὲ ἦθος καρκαζῶν συγκεινημένων, ἀπὸ μικροεισοδηματίας, ἀπὸ ὑπηρετρίας καὶ μορφάς τινας αἰνιγματώδεις, ἐξ ἐκείνων τὰς ὁποίας βλέπει τις εἰς ὅλας τὰς συναθροίσεις ἐν Παρισίοις.

Ποῖα συγκίνησις κατὰ τὴν ἐξαγωγήν τοῦ πρώτου ἀριθμοῦ! Ἐν 2 καὶ ἀκριβῶς ὁ ἀριθμὸς τῆς Ἰουλιέττας ἤρχιζεν ἀπὸ 2. Ἡ καρδία της συνεσφίχθη. Ἀλλ' ἀμέσως ὁ ἐπόμενος ἀριθμὸς τῆς ἐκοψε τὴν ἐλπίδα. Ἦτο πάλιν δύο καὶ ὁ ἰδικὸς της ἦτο 5. Ὅστε δὲν θὰ ἐκέρδιζε καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν. Ἀλλ' οὐχ ἦττον ἀνέμενε τὰς ἐπομένους ἐκκυβύσεις, θεωροῦσα μέγα εὐτύχημα ἐὰν θὰ ἐκέρδιζεν 20,000 φράγκα ἢ καὶ μόνον χίλια. Καὶ εἰς ἑκάστον ἀριθμὸν καταλαμβάνετο ὑπὸ παλμῶν, ἐρριπτεν ἐν ταχὺ βλέμμα εἰς τὸν ἀριθμὸν τῆς ὁμολογίας της, ἣν εἶχε μαζὶ της, ὡς ἐὰν δὲν τὸν ἤξευρεν ἐκ λάθους. Καὶ μίᾳ βαθυτάτῃ θλιψίς ὅταν ἔβλεπεν ὅτι δὲν ἦτο ὁ ἰδικὸς της.

Περὶ αὐτὴν αἱ αὐταὶ ἀγωνίαι, ἡ αὐτὴ νευρική σύνθλιψις τοῦ χάρτου, αἱ αὐταὶ σπασμωδικαὶ ἀναπνοαὶ . . . Οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἐκ τῶν παρόντων ὁμολογούχων εἶχε κερδήσῃ καὶ ψιθύρος ὀργῆς ἤρχιζε ν' ἀναπέμπεται.

— Ἐτσι γίνεται πάντα, ἔλεγε μίᾳ γεροντοκόρῃ μὲ τρομώδη φωνὴν πρὸς τὴν Ἰουλιέτταν. Δέκα χρόνια τώρα, κυρία, ἔρχομαι ἐδῶ· ποτὲ δὲν λείπω ἀπὸ κληρωτικῶν· ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἐκέρδησα, μόνον ἓνα εἶδα νὰ κερδήσῃ τὸ νοῦμερο τῶν ἑκατὸν χιλιάδων. Ἐπεσε κάτω κόκκαλο! Ἦτο μίᾳ βράστῃ πού εἶχεν ἐλθῇ τυχαίως. . . . Τὸ αἰφνίδιον τὴν τσάκισε. Τὴν ἐνόμισαν πεθνημμένην καὶ τῆς ἔδωκαν νὰ εἰσπνεύσῃ ἄλλατα. Ὅταν δὲ συνήλθεν, ἄρχισε νὰ γελά τὸσον πού δὲν μπορούσε πλιά νὰ παύσῃ· εἶχε τρελλαθῆ! Καὶ ἂν θὰ ἔμεινε τρελλή, ποῖός ξέρεῖ;

Ἄλλ' ἡ Ἰουλιέττα δὲν ἤκουε πλέον. Ἀφοῦ ἐπερατώθη ἡ ἐκκυβύσις, ἀνεχώρει, χωρὶς μάλιστα νὰ περιμένῃ τὰς εἰς τὸ ἄρτιον κληρώσεις· ἡ κεφαλὴ της ἦτο κενή· ἦτο ἀσθενής.

Εὗρε δὲ τὸν Αἰμίλιον ἐκμανῆ διὰ τὴν ἀπουσίαν της.

— Πού ἦσουν; τῆς ἐβροντοφώνησε. Πού εἶνε τὸ φαί; θὰ μὲ κάμῃς πάλιν ν' ἀργήσω καὶ νὰ πάρω νέαν ἐπίπληξιν ἀπὸ τὸ γραφεῖον.

— Ἦμουν εἰς τὴν κληρωτικὴν, ὡμολόγησεν ἡ Ἰουλιέττα, κάτωχρος ἀπὸ τὴν συγκίνησιν της.

Καὶ ἐρρίφθη εἰς ἓν κάθισμα.

— Εἰς τὴν ἐκκυβύσιν.

Μετὰφρασις I. K. [Ἔπεται τὸ τέλος].

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

Η ΒΙΟΜΕΤΡΙΚΗ

Τὸν παράδοξον αὐτὸν τίτλον φέρει εἰδικὸν ἀγγλικὸν περιοδικὸν τῶν βιολογικῶν σπουδῶν ἐκδιδόμενον ἐν Κανταβρυγία. Σκοπὸς αὐτοῦ εἶνε ἡ ἀνεύρεσις τῶν νόμων, δι' ὧν δύναται νὰ ὑπολογισθῇ ἡ πιθανὴ διάρκεια τῆς ζωῆς ἀνθρώπου τινος.

Ἐρευνῶντες περίπλοκοι, τῶν ὁποίων τὴν ὕλην παρέσχον τὰ βιβλία μεγάλης ἀσφαλιστικῆς ἐταιρείας ἐπὶ τῆς ζωῆς, κατέδειξαν ὅτι ὑπάρχει προφανῶς παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ κληρονομικότης τῆς μακροβιότητος. Τοῦτο ἦτο γνωστὸν, χωρὶς ὅμως νὰ προσάγονται ἀπταῖ ἀποδείξεις δι' ἀριθμῶν. Οἱ περὶ τὴν βιομετρικὴν ἀσχολούμενοι ἀνεύρον νέα στοιχεῖα ἔχοντα ἐνδιαφέρον θεωρητικὸν καὶ πρακτικόν. Συνέκριναν π. χ. τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς τῶν πρωτοτόκων ἀδελφῶν, καὶ κατέληξαν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ πρεσβύτερος ζῆ περισσότερο τοῦ νεωτέρου.

Ἡ διαφορὰ τῆς μακροβιότητος τοῦ πρεσβυτέρου εἶνε τεσσάρων ἐτῶν κατὰ μέσον ὄρον.

Ἄξιον παρατηρήσεως εἶνε ὅτι τὸ προνόμιον τῆς μακροβιότητος, ὅπερ εἶνε συναφές πρὸς τὸ προνόμιον τῶν πρωτοτόκων, εἶνε σταθερὸν. Οἰαδῆποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ διαφορὰ τῆς ηλικίας, εἴτε κατὰ ἓν, εἴτε κατὰ δέκα, εἴτε κατὰ εἰκοσιν ἔτη, ὁ πρεσβύτερος ἔχει πάντοτε τὸ πλεονέκτημα τῶν τεσσάρων ἐτῶν κατὰ μέσον ὄρον.

Ἐπάρχει λοιπὸν προδήλως σχέσις μεταξὺ τῆς μακροβιότητος καὶ τῆς τάξεως, ἣν ἕκαστος κατέχει εἰς τὴν ἀδελφικὴν ἱεραρχίαν. Οἱ πρωτότοκοι εἶνε καλῆτερον ἐρωδιασμένοι ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῆς ἐν τῷ βίῳ ἀνοχῆς. Ἀλλ' ἡ διάρκεια τῆς ζωῆς σχετίζεται καὶ πρὸς τοὺς θανάτους, οἵτινες συνέβησαν μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν. Κατὰ τὰς παρατηρήσεις τῶν ἀρθρογράφων τῆς «Βιομετρικῆς», πᾶς ὅστις ἔσχε τὸ ἀτύχημα ν' ἀπολέσῃ ἀδελφὸν ἐν τῇ παιδικῇ ηλικίᾳ (2-15 ἐτῶν), θὰ ἔδῃ τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἑλαττωμένην.

Ἡ παρατήρησις αὕτη εἶνε περίεργος, ἀλλ' ἡ ὀρθότης αὐτῆς ἐπιβάλλεται ὁσάκις πρόκειται περὶ θανάτου ἀδελφοῦ ἐκ νόσου κληρονομικῆς. Οὐχ ἦττον περίεργοι εἶνε καὶ οἱ πρὸς τὴν παρατήρησιν ταύτην σχετικοὶ ἀριθμοί. Ὁ ἀνὴρ ζῆ κατὰ

μέσον ὄρον 54 ἔτη καὶ 5/10 ἂν ἀπόλλεσε τὸν πρωτότοκον αὐτοῦ ἀδελφὸν κατὰ τὴν ἐφηβικὴν ηλικίαν 58 ἔτη ἂν ἀπόλλεσε νεώτερον ἀδελφὸν ἐφηβον, 49 δὲ ἔτη ἂν ὁ ἀποθανὼν ἦτο ἀκόμη νεώτερος. Διὰ τὴν γυναῖκα οἱ ἀριθμοὶ εἶνε σχεδὸν ὅμοιοι. Ἀλλος παράγων εἶναι ἡ ηλικία τῶν γονέων καὶ τῶν πάππων. Ἀφ' ἐνὸς ὑπάρχει τάσις κληρονομικῆ πρὸς βραχυβιότητα ἐκδηλουμένη δι' ἀφθόνου θνησιμότητος πρὸ τῶν 35 ἐτῶν, ἀφ' ἐτέρου δὲ τάσις κληρονομικῆ πρὸς μακροβιότητα παρατείνουσα τὴν ζωὴν ἐπαισθητῶς πέρα τῶν ἐξήκοντα ἐτῶν. Ἀπὸ τῶν 35 μέχρι τῶν 60 δὲν ὑπάρχει σχέσις μεταξὺ τῆς διαρκείας τῆς ζωῆς τοῦ γονέως καὶ τῆς τοῦ τέκνου.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω παρατηρήσεων ἐξάγονται σειραὶ τύπων καὶ κανόνων, διὰ τῶν ὁποίων παρέχεται ἀπάντησις εἰς ὠρισμένα ἐρωτήματα. Οὕτω π. χ. προκειμένου νὰ εὐρεθῇ ἡ διάρκεια τῆς ζωῆς ἀνθρώπου ἄγοντος ηλικίαν 44 ἐτῶν, ἔχοντος δὲ πατέρα 79 ἐτῶν καὶ μητέρα 74 ἐτῶν, τοῦ ὁποίου οἱ μὲν ἀπὸ πατρὸς πάππος καὶ μάμμη ἀπέθανον εἰς ηλικίαν 82 καὶ 69 ἐτῶν, οἱ δὲ ἀπὸ μητρὸς εἰς ηλικίαν 81 καὶ 59 ἐτῶν, ἀνατρέχουμεν εἰς τοὺς πίνακας τῆς πιθανῆς ηλικίας τῶν γονέων, οἵτινες εἶδον τὰ τέκνα αὐτῶν ὑπερβαίνοντα τὴν ἐφηβικὴν ηλικίαν. Κατὰ τοὺς πίνακας τούτους οἱ γονεῖς τοῦ ἐν λόγῳ ἀνθρώπου δέον νὰ ζήσωσιν 70 1/2 καὶ 68 ἔτη. Ἐπειδὴ δὲ ὑπερέβησαν τὴν ηλικίαν καθ' ἣν ἔπρεπε ν' ἀποθάνωσιν, εὐρίσκομεν, διὰ τῆς ἐφαρμογῆς ἐτέρου τύπου ὅτι δέον νὰ ζήσωσιν 88 καὶ 85 ἔτη. Ἐξ ὅλων τούτων κατὰ τὴν αὐτὴν σειρὰν τοῦ ὑπολογισμοῦ ἐξάγεται ὅτι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀνθρώπος θὰ ζήσῃ ἔτη 74.

Ἀφ' ἐτέρου, κατὰ τοὺς ἀρθρογράφους τῆς «Βιομετρικῆς», ὑπάρχει ἄμεσος σχέσις μεταξὺ τῆς διαρκείας τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τέκνων.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Βασιλικά δῶρα.

Τὴν πρώτην τοῦ ἔτους ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσίας ὑποβάλλεται εἰς μεγάλας δαπάνας, διότι δίδει δῶρα ὄχι μόνον εἰς ὅλα τὰ μέλη καὶ τοὺς συγγενεῖς τῆς αὐτοκρατορικῆς οικογενείας, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλους τοὺς μεγιστάνας καὶ τοὺς ὑπαλλήλους τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς. Ὁλόκληρα καταστήματα νεωτερισμῶν ἠδύναντο νὰ ἐφοδιασθῶσι μετὰ τὴν συλλογὴν τῶν καρφίδων, λαϊμοδετῶν, ὀρολογίων, κοσμημάτων, τὰ ὁποῖα προσφέρονται ὑπὸ τοῦ Τσαροῦ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην. Μεταξὺ ἄλλων διανέμονται καὶ πέντε χιλιάδες κουτία σιγάρων τῆς Ἀδάνης. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Ἐδουάρδος προσφέρει κατ' ἔτος εἰς τὴν σύζυγόν του δώδεκα φιαλίδια μύρων, ἐν σπάνιον γουναρικὸν καὶ ἐν χρυσοῦν κόσμημα. Εἰς τὸν αὐτοκράτορα Γουλιέλμον πέμπει πᾶσαν πρώτην τοῦ ἔτους ἓνα ἀγριόχοιρον, μίαν πουτιγγίαν καὶ ἐν κιδώτιον καρπῶν. Ἡ βασίλισσα Βικτωρία δίδει ὡς δῶρα ἐργόχειρα ἐκτελεσθέντα μὲ τὰς βασιλικὰς χεῖρας της. Ἐφέτος ἔδωκεν εἰς τὸν σύζυγόν της ἓν ζεύγος ἐμβάδων.

Γυναίκες Ιατροί.

Τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Σικάγου, τὸ ὁποῖον ἤριθμαι ἕως τῶρα ἐβδομήκοντα φοιτητρίας τῆς Ιατρικῆς, κηρύττει ὅτι δὲν δέχεται πλέον τὰς γυναίκας εἰς ἐξετάσεις διδακτορικὰς, οὔτε ἀπονέμει εἰς αὐτὰς διπλώματα Ιατρικῆς. «Μετὰ ὑπερτριakonταετῆ πείραν ἀποδεικνύεται, λέγει εἰς τῶν ἐπιφανεστάτων καθηγητῶν τοῦ πανεπιστημίου τούτου, ὅτι αἱ γυναῖκες γίνονται μετριώτατοι Ιατροί. Δὲν ἀντιλαμβάνονται σχεδὸν παντελῶς οὔτε τὰ ἔργα τοῦ χειρουργικοῦ ἐργαστηρίου οὔτε τὰ τῆς χειρουργικῆς. Δὲν τὰς θέλομεν πλέον Ιατροὺς αὐτάς, ἀλλ' οὔτε τὸ δημόσιον τὰς θέλει».

Παράδοξος χορός.

Παράδοξος χορὸς ἐγένετο πρὸς τιμὴν τοῦ νέου ἔτους εἰς τὴν Πολιτείαν Κανσὰς τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, ὅστις διήρκεσεν ἀπὸ τῆς 10 ἑσπερινῆς ὥρας τῆς 31 Δεκεμβρίου μέχρι τῆς 10 πρωϊνῆς ὥρας τῆς 1 Ἰανουαρίου τοῦ 1902. Προσκεκλημένοι ἦσαν ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως μικροὶ καὶ μεγάλοι, πλούσιοι καὶ πτωχοί, πάσης τάξεως καὶ ἐπαγγέλματος. Περί τὸ μεσονύκτιον τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ χοροῦ διένειμαν εἰς ἕκαστον τῶν κεκλημένων ἓν δελτίον ἐκλεκτοῦ χάρτου μὲ τὴν παράκλησιν νὰ γράψωσι καὶ ὑπογράψωσι μίαν οἰανδήποτε σκέψιν ἢ ἐμπνευσιν τῆς στιγμῆς. Συνηθροίσθησαν τοιοῦτοτρόπως δεκαπέντε χιλιάδες δελτία καὶ ἐκλείσθησαν ἐπιμελῶς ἐντὸς σιδηροῦ κιωτίου, τὸ ὁποῖον ἐνετείχισθη εἰς τὸ ἀσφαλέστερον μέρος τῶν πλευρῶν τοῦ δημαρχείου, εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ ὁποίου ἐδόθη ὁ χορὸς, διὰ νὰ ἀνοιχθῆ μετὰ 100 ἔτη.

Θυλακὸς ἐντὸς στομάχου.

Τὸ ἐξῆς παράδοξον, σχεδὸν μυθῶδες συμβεβηκὸς διηγεῖται ἢ «Λάνσεντ», ἢ σπουδαιστάτη τῶν Ιατρικῶν ἐφημεριδῶν τοῦ Λονδίνου.

Περί τὸ τέλος τοῦ παρελθόντος Ὀκτωβρίου εἰσῆλθεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῆς ἰνδικῆς πόλεως Πεσσαβάρ ἄνθρωπος μικροῦ μὲν ἀναστήματος, ἀλλ' εὐρωστος καὶ ἀκμαῖος. Ἦτο Ἀφγανός, εἶχε τὸ ἦθος ἀνθρώπου ὑγιεστάτου καὶ ἀφηγήθη εἰς τοὺς Ιατροὺς τὰ ἐξῆς:

Εἶχεν ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς χώρας αὐτοῦ μεταβαίνων εἰς ἐπίσκεψιν φίλου του εἰς τὰς ἀγγλικὰς Ἰνδίας. Φθάσας εἰς Δακῆ ἔμαθεν ὅτι κατὰ τινα διαταγὴν τῶν ἀρχῶν τῆς Καθύλης, πᾶς διαβάτης ὑπεβάλλετο εἰς φόρον, ἂν ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ ἀξίας τινὸς ποσὸν ἢ ἀντικείμενον. Ὁ Ἀφγανός εἶχεν εἰς τὰ θυλάκιά του 65 ρουπίας ἀργυρᾶς, ὧν ἑκάστη ἰσοδυναμεῖ πρὸς δύο καὶ ἡμισυ περίπου φράγκα. Διὰ νὰ ἀποφυγῇ τὴν φορολογίαν ἀπεφάσισε νὰ καταπῆ τὰ νομίσματα. Ἦρξισεν δὲ νὰ πραγματοποιῆ τὴν ἀπόφασίν του, ὅτε οἱ ἐπὶ τῆς φορολογίας ὑπάλληλοι, παρατηρήσαντες τὴν πανουργίαν του, ὤρμησαν κατ' αὐτοῦ καὶ ἀπέσπασαν ἀπὸ τῶν χειρῶν του τὰ ὑπολειφθέντα ἔξ νομισμάτων. Τὴν ἐπιούσαν, φθάσας εἰς πόλιν τινα, ἐπισκέφθη ἓν θεραπευτήριον καὶ ἐζήτησε μέσον νάνακτῆσθαι τὸν θησαυρὸν του. Τῷ ἐδόθη φάρμακον, ἀλλὰ δὲν ἐτελεσφό-

ρησεν. Ἐξηκολούθησεν ἐν τούτοις τὸν δρόμον του καὶ ἔφθασεν εἰς Πεσσαβάρ.

Οἱ Ἄγγλοι Ιατροὶ ἔμειναν ἐκθαμβοὶ καὶ ἐπελήφθησαν τοῦ ἔργου. Κατόπιν ἀνωφελῶν τινων φαρμάκων ἀπεφασίσθη καὶ ἐξετελέσθη ἐγχείρησις δυσκολωτάτη, ἣτις ἐπίσης ἔμεινεν ἀτελέσφορος. Ἀπεφασίσθη τότε νάνοξῶσι τὸν στομάχον καὶ κατώρθωσαν νάπαλλάξωσιν αὐτὸν ἀπὸ ἐλόκληρον στρώμα ἀργυρῶν νομισμάτων, τὰ ὁποῖα ἐξήχθησαν ὅλα ἐν πρὸς ἐν. Ἐκλείσθη ἔπειτα ἡ πληγὴ καὶ ἐπούλωθη μετὰ ταχύτητος, ἣτις ἐξέπληξε τοὺς Ἄγγλους χειρουργούς.

Ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ ὁ ἀρχίατρος τοῦ νοσοκομείου ὁμιλεῖ εἰδικῶς περὶ τῆς ἐξαιρετικῆς βίωμης καὶ ζωικότητος τῶν κατοίκων τῶν Ἰνδοαφγανικῶν μεθοριῶν καὶ τῆς ἐκτάκτου σωματικῆς ἀντοχῆς των. Σημειώσατε ὅτι κατὰ τὴν δευτέραν ἐγχείρησιν ὁ Ἀφγανός ἔμεινεν ἐπὶ δύο καὶ ἡμίσειαν ὥρας ὑπὸ τὴν ἐπενέργειαν τοῦ χλωροφορμίου. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα μετὰ τὴν ἐγχείρησιν ὁ σφυγμὸς αὐτοῦ ἦτο κανονικώτατος.

Πῶς νὰ μὴ κρυώνετε.

Πολλοὶ εἶνε βεβαίως οἱ φοβούμενοι τὸ ψύχος, οἱ ριγηλοὶ καὶ μὴ ἀντέχοντες εἰς αὐτό. Οἱ τοιοῦτοι θὰ μάθωσιν εὐχαρίστως ὅτι ὁ βιενναῖος Ιατρός Χέρκ ἀνεκάλυψε τὴν μέθοδον τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῶν ἐνοχλήσεων τοῦ χειμῶνος. Τὸ νὰ κρυώνῃ τις πολὺ εἶνε, λέγει ὁ ἐν λόγῳ Ιατρός, ἀπλῆ μόνον συνήθεια καὶ ὡς τοιαύτη δύναται νὰ πολεμηθῆ, ἰδοὺ δὲ πῶς. Ἀντὶ τῶν χονδρῶν καὶ βαρέων, νὰ προτιμᾶτε ἐνδύματα ἑλαφρά, νὰ τρώγετε κρέας τῆς ἐσχάρας καὶ ὀσπρια μὲ πολλὸν βούτυρον. Ἐν ψυχρὸν λουτρὸν πᾶσαν πρωΐαν, ἐντριβὰς τοῦ σώματος, γυμναστικὴν δι' ἀλτήρων πέντε χιλιογράμμων τὸ πολὺ ἐπὶ ἕξ ἢ ὀκτῶ μόνον λεπτά. Νὰ κοιμᾶσθε εἰς δωμάτιον ψυχρὸν καὶ ν' ἀποφεύγετε τὰ πολλὰ σκεπάσματα τὴν νύκτα. Καθ' ὁδὸν νὰ περιπατῆτε εὐθυτενῶς καὶ χωρὶς νὰ κάμπτετε τὸν τράχηλον, ν' ἀποφεύγετε δὲ καὶ τοῦ λαιμοῦ τὰ περικαλύμματα. Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης βεβαίως ὁ Ιατρός Χέρκ ὅτι καὶ ὁ ριγηλότερος τῶν ἀνθρώπων καταντᾷ ν' ἀντέχῃ κάλλιστα εἰς τὸ ψύχος καὶ ν' ἀποφεύγῃ καὶ τὰς καταρροὰς καὶ τὰς βρογχίτιδας καὶ τὴν πνευμονίαν.

Τι νὰ πίνῃ τις.

Ἐπὶ διαγωνισμοῦ λίαν ἐνδιαφέροντος καὶ πρωτοτύπου, τὸν ὁποῖον εἶχε προκηρῦξῃ ἡ γαλλικὴ ἑταιρεία τῆς ὑγιεινῆς μεταξὺ Ιατρῶν καὶ ὑγιεινολόγων, ἐκηρύχθη ἐσχάτως ἡ ἀπόφασις τῆς ἑταιρείας ταύτης.

Τὸ θέμα ἦτο «Τι πρέπει νὰ πίνῃ τις». Οἱ θιασῶται τῆς ὕδρωποσίας ἐνίκηθησαν. Τὸ πρῶτον βραβευθὲν ὑπόμνημα τοῦ ταγματάρχου Ιατροῦ Δεμαρλέν παραγγέλλει ποτὰ ἀρωματικὰ καὶ ζύθον ἢ οἶνον ἀγνὸν μὲ ὕδωρ μέχρι μιᾶς λίτρας τὴν ἡμέραν. Ἄλλα δὲ ὑπομνήματα ἐπιτρέπουσι τὴν μετρίαν χρῆσιν ὄλων τῶν μὴ ἀνθυμεινῶν ποτῶν καὶ πρὸ πάντων τοῦ οἴνου* καὶ τοῦ ζύθου.